

Hrvatski Glasnik

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA "NAPREDAK" ŽUPE SOLI

Godina 1 Broj 3 TUZLA 1.2.1993. CIJENA: 1500 BHD - 250 HRD

Uz ovaj broj

VALJA NAMA ZAJEDNO

Sad je rat, bolje je samo kada dođe mir. Sve ostalo je loše, a može biti i gore. Uostalom, nitko nema pravo čak ni za neke velike ciljeve žrtvovati tisuće života sve dole dok postoje ikakve mogućnosti da se do cilja dođe mirnim putem. Nakon neučinkovitih rezolucija Vijeća sigurnosti, nakon cinizma svjetskih moćnika koje patnje i stradanja neće taknuti osim ako njihovi interesi nisu u pitanju, ipak treba pokušavati mirnim putem. Međutim, mirom se ne smije ništa bitno izgubiti od onoga što nam je oduzeto agresivnim ratom. Mirom moramo pobijediti, moramo ostvariti naše pravedne ciljeve. Neki, pak, koji žive od rata, bogate se u ratu, najzad imaju u izgledu ratnu slavu za kojom su žudili dok su bili vojnici u miru, hoće nova rasplamsavanja. Njihovo stajalište jeste "što gore to bolje" jer u ratu, od kojega oni žive, je sve zlo. Kako shvatiti one koji bi da se biju sa saveznicima i sapatnicima. Je li im neprijatelj suviše jak pa traže posao na drugom mjestu, ili se već osjećaju toliko silni da mogu pobijediti sve. Naprema agresoru, Muslimani i Hrvati moraju imati zajedničku platformu, usprkos svim problemima, zajedničko političko rješenje do kojega će, ako je ikako moguće doći milom, ali ako je drukčije neizvodljivo i silom. Mi ni u čemu ne smijemo biti ono što okupatori jesu.

Lj. Aždajić

INTERVIEW:

Ivo Andrić Lužanski
Mr. Selim Bešlagić

ODNOS HDZ I HVO

TKO JE KOME OTAC

IZ MOG KUTA

ŽENEVSKI SALTOMORTALE

POLITIKA I JEZIK

Sukobi u Srednjoj Bosni

Potpisano primirje

U trenutku nastajanja ovih redaka, a to je 25. 01. '93.g. u 18,00 sati, Radio Bosne i Hercegovine, studio Sarajevo, javio je da u posljednja 24 sata nije bilo kršenja potpisanog primirja između postrojbi Hrvatskog vijeća obrane i Armije Bosne i Hercegovine. Sama vijest ulijeva toliko potreban optimizam, u vrijeme kada se vode mirovni pregovori u Ženevi. Od samog početka sukoba kolale su proturječne vijesti, koje su sustizale jedna drugu, različito intonirane, zavisno odakle su stizale i koji je izvor korišćen. Bilo kako bilo, jedinu korist iz ovog hrvatsko - muslimanskog, muslimansko - hrvatskog, sukoba imali su četnici i dužnosnici Kontraobavještajne službe bivše JNA, koji su krojili svoje planove za slučaj novih sukoba.

Tko je zaista kumovao ovom sukobu, u kojem su kako to obično biva u takvim situacijama, najviše stradali nedužni civili, još nije razjašnjeno. Ostaje ipak nada da ovakvih i sličnih sukoba između dva saveznika, ubuduće neće biti. Onaj u Busovači i Vitezu,

Nove političke organizacije

HSP u Živinicama

Dana 11. siječnja 1993.g. u maloj dvorani Skupštine općine Živnice održan je osnivački skup "Hrvatske stranke prava" za Živnice. Na osnivačkom skupu članovi HSP-a su izabrali predsjednika, dopredsjednika, privremenog tajnika i rizničara. Za predsjednika stranke izabran je Stjepan Žepić. On je upoznao članove sa temeljnim načelima i statutom HSP-a. Nakon toga Nedjeljko Divković je iznio proglaš HSP-a i HOS-a za Republiku BiH. HSP Živnice će politički djelovati na ostvarenju svojih ciljeva (nenasilnim, pravnim i civiliziranim sredstvima), po uzoru na svoje slavne vođe: oca domovine dr. Antu Starčevića, dr. Eugena Kvaternika, dr. Antu Pavelića i sadašnjeg vođu HSP-a Dobroslava Paragu.

HSP Živnice poziva sve Hrvate i Muslimane (simpatizere ili već članove HSP-a Živnice) kao i cjelokupnog tuzlanskog okruga da aktivno stupe u rad i oživljavanje ove najstarije i najdržavotvornije hrvatske stranke. "Bog i Hrvati - Allah i Muslimani"

HSP - Živnice

Večernji
ZAGREB
"Zabavljajemo se na kalendarima
koje ste nam darovali"
HKD "NAPREDAK" **list**

potom u Prozoru i naposljetku u Gornjem Vakufu, valjda su suviše jasna opomena kuda vode svađe, pogotovu u vrijeme kada se još nismo riješili četnika. Ni Bosna i Hercegovina, ni Hrvatska još nisu slobodne, a napadnute su od istog agresora. Međusobni sukobi mogu koristiti jedino četnicima! M.D.

U sklopu HVO-a regije Soli:

Osnovan Klub zdravstvenih radnika

U vrijeme oživljavanja aktivnosti cjelokupnog hrvatskog puka na području Hrvatske zajednice Soli sastao se Inicijativni odbor Kluba zdravstvenih radnika. Na sastanku 22. siječnja 1993.g. Inicijativni odbor je dao prijedlog da se u početku okupljamo petkom u 17. sati radi dogovora i pripreme osnivačke skupštine zdravstvenih radnika Hrvata. Klub se zamišlja kao vanstranačka organizacija u okviru jedinstvenog korpusa hrvatskog naroda. Pozivaju se svi zainteresirani da se uključe u rad Kluba. Inicijativni odbor

Predsjedništvo HDZ-a

Osnivaju se klubovi

Na sjednici Predsjedništva HDZ Tuzla, održanoj 4. 1. 1993. godine, na poticaj više članova, donesena je odluka o osnivanju klubova na funkcionalnoj osnovi. Prijedlozi su proizašli iz već uočenih potreba u svakodnevnoj političkoj praksi. Riječ je o Klubu za ustavno - pravno - politički sustav, potom o Klubu inženjera i tehničara - informatičara, Klubu žurnalista i naposljetku o Klubu zdravstvenih radnika. Uz to, na samoj sjednici je naglašena i mogućnost osnivanja drugih klubova, ukoliko se u međuvremenu ukaže potreba. Neposredno nakon sjednice Predsjedništva, na kojoj je raspravljano o ovoj ideji, sastali su se zainteresirani članovi Kluba informatičara i za svog predsjednika izabrali inženjera Vladu Jokića. Sastali su se i zainteresirani članovi Kluba zdravstvenih radnika, koji su za svog predsjednika izabrali dr. Dragu Antića, a dr. Božu Tunjića i dr. Srećka Tunjića za dopredsjednike.

Temeljna funkcija ovih klubova je okupljanje kreativnih kadrova, i njihovo šire angažiranje na planu ostvarivanja ciljeva HDZ-a, HVO-a, Hrvatske zajednice Soli i u redovima Hrvatskog kulturnog društva "Napredak". S.P.

Imenovanja

Regija dobila vladu

Kako se i očekivalo, tuzlanska regija je imenovala regionalnu vladu. Zapravo, kada se osvrnemo nekoliko mjeseci unazad, vlasti Republike Bosne i Hercegovine su uglavnom imitirali Tuzlake. Prvo mjesto u Predsjedništvu regije Tuzla, zauzeo je gospodin Izet Hadžić, inženjer iz Kalesije, ujedno predsjednik kalesijske općine. Drugi čovjek Predsjedništva regije, odnosno dopredsjednik je gospodin Ivo Andrić, Predsjednik HVO općine Živnice.

Na čelu Vlade regije Tuzla, je dr. Sadudin Hodžić, a do njega, na mjestu dopredsjednika je dr. Božo Tomić. Time je zaokružena jedna veoma opsežna i politički veoma oprez-

Sjetimo se Borova Sela

Osloboden pristup Maslenici. Stvoreni uvjeti za uspostavljanje direktne veze sa Zapadom.

Brzom i efikasnom akcijom hrvatske vojske oslobođena je Maslenica i nekoliko okolnih sela, važnih za uspostavljanje direktne veze između Sjeverne i Južne Hrvatske a samim tim i BiH sa Zapadom. Poznato je da su svi konvoji a i ostali putnici morali na jednom dijelu svoga puta prelaziti trajektima na otok Pag a na njegovom drugom kraju ponovno se vraćati na Jadransku magistralu. To je bilo neophodno jer je cesta prekinuta u mjestu Maslenica (srušen je most) a četnici nisu dozvoljavali pristup i izgradnju novog, iako je Vensov plan predviđao uspostavljanje nesmetanih komunikacija. Poslije godinu dana neučinkovitog paradiranja UN-PROFOR-a u tim krajevima, Hrvatska je bila primorana da sama razriješi taj prometni problem. Tokom akcije došlo je do neizbježnih žrtava a srpske medije je osobito pogodila vijest o pogibiji 22 pripadnika specijalnih srpskih postrojbi, koji su upali u zasjedu na velebitskom prijevoju Mali Halan. Ti isti mediji su u proljeće 1991.godine slavili "veliku pobjedu" četnika u Borovu Selu, kada je skupina hrvatskih redarstvenika iznenadno napadnuta i brutalno izmasakrirana. Taj i drugi slični događaji bili su isuviše skupa škola koju su platile hrvatske postrojbe da bi dozvolile njeno ponavljanje. Kada imate za protivnika beskrupuloznog neprijatelja onda ga možete pobijediti samo njegovim načinom. Vrijeme džentlenskog ratovanja (ako je takvo ikada i postojalo) je odavno iza nas a utjecaj međunarodnih organizacija, posebice Savjeta sigurnosti, nije učinkovit. Zbog toga ponavljamo: uzdajmo se samo u vlastite snage. Z.L.

no vođena aktivnost uspostavljanja civilne vlasti na ovom području, započeta još u šestom mjesecu. Tada su se u hotelu "Tuzla", sastali zastupnici Skupštine Republike BiH sa slobodnih područja Sjeveroistočne Bosne. Da podsjetimo, inicijativa za okupljanje zastupnika potekla je od gospodina Pere Vasilja. Dodajmo još da je u Vladi Regije, mjesto tajnika pripalo mr. Stjepi Pranjiću, tajniku HDZ-a Tuzla, i uredniku "Hrvatskog Glasnika". U međuvremenu održane sjednice Predsjedništva Regije imale su onu toliku prepoznatljivu značajku - zatvorena za javnost, i sa njih su izdavana samo službena saopćenja. M.D.

INTERVIEW:

SELIM
BEŠLAGIĆ

● *Ako je vaša nedavna tvrdnja da na gitari znate odsvirati samo šest akorda točna a nije samo skromnost majstora, onda pogađam da su to dominantni D-dur i E-mol?*

- Pa tu je to. Ode se malo i dalje, uhvatim ja i po neki drugi akord kad mi krene.

● *Kada je u pitanju gitara nešto se može i predvidjeti jer je u pitanju sistem. Može li se išta predvidjeti u razvitku vojne i političke situacije u BiH?*

- Ne da može, nego mora. Istina je u tome da moramo shvatiti da Bosnu i Hercegovinu brane građani Bosne i Hercegovine, prije svega oni koji su ugroženi a to su Muslimani i Hrvati, kao i svi drugi. Tu nema dileme. Tu ima, treba naglasiti, Srba kao i veliki broj drugih koji su žitelji BiH, bili oni Česi, Slovaci, Ukrajinci, Mađari, svi koji vole BiH i osjećaju je kao svoju domovinu.

● *Gospodine gradonačelnice u bosanskom loncu vri, ali ima i nekog sistema. Dribleri se međutim kada - tada prekonbiniraju i počnu voditi loptu prema svome голу. Što se s nama dešava u ovome trenutku?*

- Mislim da je u igri dosta igrača koji su galamom a ne igrom stekli neki značaj. Sada kapiteni treba da odigraju svoju ulogu, a također i selektori. Igrače je moguće mijenjati. Problemi potiču od ovih, kako ih nazvaste, driblera.

● *Možete li nešto reći o problemima u Srednjoj Bosni?*

- Moramo pogledati istini u oči da ono što se događa u Srednjoj Bosni ne odgovara nikome, ni Muslimanima ni Hrvatima bilo gdje da se nalaze. Kada pogledamo našu regiju mi u ovim krajevima problema nismo imali, a valja nam se boriti da se ni ne pojave. Treba učiniti da se sve ovo što se dešava na pojedinim mjestima BiH ne reflektuje na nas. Kad smo već spomenuli taj bosanski lonac, moram kazati da, oni koji ga spremaju na smiju zaboraviti jednu stvar. U njemu ne može biti samo meso, samo povrće, valja pažljivo sastavljati sastojke.

● *U Tuzli je do sada vođenje rata i politike bilo specifično. Može li jedna od tuzlanskih specifičnosti biti odsustvo razmirica između saveznika u borbi protiv okupatora?*

- Po mom ličnom shvatanju u Srednjoj Bosni se radi o sukobu interesa onih koji pokušavaju zaraditi na ratu. Umiješana je i nakompetentna politika. Sada treba imati stalne kontakte, stalne dogovore kako protjerati neprijatelja. Na tome trebaju raditi svi značajniji ljudi u našem društvu.

Svađe nam nanose velike štete

U bosanskom loncu slažu se mnogi sastojci kad su dobro odmjereni.

● *Kako ovdje održati povjerenje između Muslimana i Hrvata? Ima li među njima ekstremista koji su radi interesa i uslijed nacionalističke strasti spremni zaboraviti zajedničke žrtve protiv okupatora?*

- Vjerovatno da ima. Najbitnije je da takve ekstreme svaki narod treba uklanjati i smirivati u svojim redovima. Treba prvo počistiti ispred svoje kuće. Hrvatski narod i muslimanski narod mora te ekstremiste učutkati, držati ih pod kontrolom. Na prvoj liniji fronta danas svako ima priliku da se istakne.

● *Što u tome smislu trebaju činiti znameniti ljudi, vjerski poglavari, javni radnici, inteligencija?*

- Moraju se obratiti narodu sa kojim komuniciraju na pravi efikasan način. Crkvene vlasti, velikodostojnici, gvardijan i muftija bi trebali uputiti zajedničku poslanicu u Srednju Bosnu i Hercegovinu. Tuzlanska vlast bi se također trebala obratiti Zenici, Mostaru i obavijestiti ih šta se ovdje čini na sprečavanju sukoba. Pokidane institucije bi se trebale obratiti jedne drugima: Pozorište, Univerzitet, kulturna društva Tuzle trebala bi se obratiti sličnim institucijama u Zenici, Mostaru. Insistirati na tome da danas ovdje postoje samo dvije strane: mi i neprijatelji. Mi

vidimo da su gospoda Izetbegović i Boban uputili zajednički potpisani dokument da se prestane sa sukobima. Sada treba da se vidi ko neće ili ne želi izvršiti potpisani nalog. Čak i kada kapiteni pravilno postupe, neki dribleri i dalje kombiniraju.

● *Od našeg sukoba može imati koristi samo okupator, kao često spominjana fraza pomalo se izlizala. Možete li ovu opasnost konkretizirati?*

- Kako da ne. Treba biti načisto da se mi sada možemo braniti ali i napadati. Međutim, oslobađati novu teritoriju nećemo moći ako nemamo snabdijevanja svih vrsta i tvrde i meke hrane. Inače nećemo moći održati ni ono što smo oslobodili. Ne radi se samo o nama. Neće moći izdržati ni oni u Srednjoj Bosni i Hercegovini. Ako se sukobi između branilaca nastave, to je izraziti primjer "rada u korist osobne štete". To se ne smije dozvoliti.

● *Postali ste gradonačelnik, što je svuda visoka počast, ratovali ste i stekli i vojnička priznanja - jedino izgleda, niste se uspjeli obogatiti. Jeste li očekivali ovakav razvoj političke karijere kakva vam se desila?*

- Nisam uopšte predviđao da se moglo desiti ono što se desilo. Mislio sam da ću imati mandat od četiri godine u kome će me mnogi osporavati, kritikovati, čak i pohvaljivati - u kome će se možda tražiti i ostavka. Puno smo obećavali građanima: vodu, bolje komunalne usluge, a umjesto toga snašao nas je rat. Moram reći da sam ponosan na Tuzlake, koji su prihvatajući odluke Skupštine, prihvatili ideju zajedničke odbrane. Nisam se obogatio, ali nakon rata, na osnovu ličnog znanja i sposobnosti zašto ne!

● *Dopuštate li da kažem što sam osobno od vas kao gradonačelnika očekivao: da ćete po tuzlanskom toplovodu koji ima osobinu da grije cestu pa se zimi ne smrzava, postaviti biciklističku stazu.*

- Za biciklističku stazu trebaju dobri putevi. Onda dođu i drugi prioriteti. Šta bi se desilo da pravimo biciklističku stazu a nema vode. Ali, vidjećemo!

Veliku pomoć nam je pružio
tjednik

arena
Najtoplije hvala
HKD "NAPREDAK"

Zašto Zrinski?

Prirodne i stečene razlike među pojedinim hrvatskim krajevima u znatnoj su mjeri isticane tijekom povijesti. Veći dio kontinentalne Hrvatske je stoljećima bio pod naglašenim utjecajem Mađarske i Austrije, a veći dio hrvatske obale pod mletačkim odnosno talijanskim utjecajem. U pojedinim dijelovima Hrvatske također, znatan je bio turski utjecaj.

Hrvatsko nacionalno biće očuvalo se tijekom povijesti unatoč tim utjecajima, ili možda baš zbog njih, jer su neprestana tuđinska posezanja poticala otpor naroda.

Od svog stupanja na europsku pozornicu početkom 7. stoljeća Hrvati se bore za svoju samostalnost.

U očuvanju nacionalnog bića velika zasluga pripada hrvatskim potkraljevima-banovima čija su ovlaštenja vrlo velika i pod čijim skrbištvom izrastaju snažne i bogate, plemićke, hrvatske obitelji: Frankopani, Nelipčići, Kačići, Kurjakovići, Babonići... Osobito su se izdigli knezovi bibrirski iz roda Šubića. U borbi za ugarsko-hrvatsku krunu između kraljevskih dinastija Arpadovića i Anžuvina strada moćni knez Pavle Bibrirski iz roda Šubića. Šubići su dijelom preseljeni u Slavoniju i iz te će loze kasnije nastati ne manje slavna kuća Zrinskih.

Zrinski pripadaju najsvjetlijim ličnostima hrvatske povijesti.

Nikola Zrinski, je izazivao na dvoboj 1554. Mehmed-pašu Sokolovića, ali paša se ne pojavio. Junački je poginuo sprečavajući Sulejmana Veličanstvenog u pohodu na Beč kada je u obrani grada Sigeta ljeta gospodnjeg 1566. poveo preostale junake u samoubilački juriš na Turke.

Stotinjak godina poslije, njegovi potomci, osluškujući glas naroda, koji je tiho romorio: "Bolje da te Turčin sabljom tjera nego Švabo perom", u očuvanju hrvatskih nacionalnih interesa, vodeći se sloganom da je neprijatelj moga neprijatelja moj prijatelj, sa mađarskim plemstvom kuju urotu protivu Beča. Kujući urotu, najmoćniji hrvatski feudanci, banovi Nikola i Petar Zrinski te Fran Krsto Frankopan su tražili podršku turskoga sultana, dogovarali se sa Mlečanima, Francuzima i Poljacima ali urota je otkrivena.

Taj pokušaj da poslije neprekidnih ratova izvedu gospodarstvenu emancipaciju ostataka hrvatske države, jamačno znatno, djeluje na stvaranje bečke odluke, da se bez traga zatru rodovi Zrinskih i Frankopana.

Petru Zrinskom i Fran Krsti Frankopanu odsječene su glave godine 1671. u Bečkom Novom Mjestu. Imanja su im zaplijenjena i opljačkana. Hrvatska je ostala bez ikakvog političkog čelništva.

Narod je ipak, sebi za utjehu, rasporeo legendu kako je krvnička sjekira morala više puta sijevnuti prije nego padoše glave naših velikaša.

Da se naš narod, ma gdje bio, sa posebnom pažnjom odnosio prema imenu Zrinski vidi se i iz činjenice da je u Tuzli godine 1919. osnovan Hrvatski nogometni klub "Zrinski", čiji fotos sa članovima uprave iz 1930. godine objavljujemo. Tim "Zrinskog" sa članovima uprave pred početak utakmice. Stoje s lijeva na desno: Branko Mervan, član uprave, Mehmed Mulabegović, Dušan Maksimović, Branko Božić, Džemal Demirović, Edi Kubinek, Enes Prcić, Ismet Prcić, Slavko Kovačević i član uprave Lastrić. Donji red: Jan Mihalek, Viktor Bartek i Smajo Gušić. Nije na slici a duže vremena u momčadi "Zrinskog" nalazio se omiljeni tuzlanski športista Zvonko Cerić, sudionik u španjolskom građanskom ratu gdje je junački poginuo.

TEK DA SE ZNA...

Mi ostajemo!

Mi, Hrvati s ovih tuzlanskih prostora nećemo a i nemoćamo kamo ići. Mi se u našem gradu, u našim selima osjećamo svoji na svome. Tu smo stoljećima, najstariji smo narod ovih prostora. Nisu nam ni pradjedovi bježali nego su se borili. Nije ni čudo što nisu bježali. Gdje se na kugli zemaljskoj mogu još vidjeti, tako lijepi proplanci, tako lijepe livade koje u praskozorje imaju srebrenu a kod zalaska sunca zlatnu boju. Nema toga nigdje na svijetu. Znamo gdje nam sunce izlazi, iza kojeg će brežuljka pustiti prve zrake, a isto tako znamo i iza kojeg će brda zaći.

Stara bosanska kuća, sve rjeđe se susreće u našim Seliama

Tu ljepotu koju nam Bog dadе uživali su i naši pradjedovi koji su se kroz povijesna događanja borili za život i smrt da bi sačuvali ova lijepa brda i doline za svoja nova pokoljenja.

Napadali su nas i Turci i Mađari i mnogi drugi narodi ali hrvatski korijen s ovih prostora nije nitko uspio do kraja istrgnuti.

Poznate su nam bitke sa Turcima, a naročito ona koja nas je zadesila prije 300 godina. Sva hrvatska sela su spaljena, pučanstvo masakrirano, gradovrški samostan sa svojim fratrima i pučanstvom u temelju satrani, samo je jedan manji broj fratara i pučanstva izbjegao u današnji Bač.

Slušajući predavanja i čitajući jednu brošuru od našeg znamenitog povjesničara mr. Roka Špionjaka, možemo se zapitati da li je ijedan Hrvat-katolik uspio ostati. Sa sigurnošću možemo kazati: ostali su korijeni, duboko u šumama i proplancima, koji su pustili na tisuće i tisuće mladica od kojih smo i mi danas, koji se borimo za svoja višestoljetna ognjišta i ove ljepote krajolika koje nam je Bog dao.

Odoljevali su naši pradjedovi, djedovi, očevi pa evo i mi danas. Za nas je "Lijepa naša" Križani, Kolovrat, Grabovica, Drijenča i sva druga mjesta gdje živi i radi hrvatsko pučanstvo.

Naše hrvatske zemlje na tuzlanskom području su svete zemlje, ne mogu se ostaviti niti zaboraviti, one se samo mogu braniti. Svete su zato što su burnom poviješću, fratarskom i pučanskom krvlju natapane. Svete su i zato, jer ih naši fratri svake godine blagoslovljavaju za dobar rod.

Zato, mi Hrvati sa ovih područja ne bježimo, i nećemo bježati. Borićemo se svim snagama. Ovo što imamo i što su nam pradjedovi sačuvali ne možemo zaboraviti i tražiti druge krajolike, drugo sunce, drugi mjesec koje, znamo, nigdje na svijetu nećemo naći.

I. A. M.

Drago Pavić

REAKCIJA NA PRVI BROJ HRVATSKOG GLASNIKA

Treba pozdraviti izlazak Hrvatskoga Glasnika. On je potreban ne samo kao sredstvo promoviranja novoartikulirane riječi hrvatskog puka, kako na ovim prostorima tako i šire, već i kao kontra-punkt (punctum contra punctum) razmišljanjima iz aktuelnog tiska. Dakle, pojavom Hrvatskoga Glasnika na ovom prostoru za očekivati je da će se povećati mogućnost "sjedinjavanja više glasova prema zakonomjernostima harmonije", saglasno definiciji kontrapunkta, a u cilju iznalaženja optimalnih rješenja u vezi suživota ljudi različite provenijencije u novim političko-ekonomskim uslovima. Naravno govorimo o neophodnoj ravnoteži koja isključuje pogubnu jednosmjernu komunikaciju.

Gospodin glavni urednik poziva: "Okupimo se u zajedničku frontu, Hrvati, teisti i ateisti, Hrvati Jugoslaveni, komunisti i reformisti, oni iz mješovitih brakova... Dođite da se dogovorimo".

No, uvodnik je i te kako po ukusu pisca ovih redova, jer je iza naizgled stereotipnih fraza jasno naznačen poziv na pomirenje i zajedništvo. Sigurno je, da iskreno prihvaćen ekumenizam unutar redova hrvatske zajednice u ovom našem životnom prostoru, predstavlja nužni preduslov našeg izbavljenja, duhovnog i fizičkog, iz fantazmagoričnog stanja u kome se nalazimo. Duh ekumenizma se osjeća u prvom broju Hrvatskoga Glasnika!

Pisac ovih redova je posebno zaintrigiran konstrukcijom "Hrvati Jugoslaveni" iz uvodnika. Naime, jasno je, da je bivša Jugoslavija predstavljala asocijaciju naroda nesumnjivog identiteta, te da su u njoj prema tome mogli živjeti poimenice samo pripadnici tih naroda! Termin Jugosloven mogao se tolerisati samo u komunikaciji sa inostranstvom, dok je u unutrašnjoj komunikaciji bio suvišan. No, ipak, treba znati, da su se kao Jugoslaveni deklarirali ne samo dodvorice režima, većina iz profanirane JNA, te oni u mješovitim brakovima koji su na ovaj način spašavali "mir u kući", već i mnogi drugi koji su jugoslovenstvo prihvatili spontano i iskreno, vjerujući u, nažalost, maglovitu jugoslovensku ideju. Sađa, nakon otrežnjavanja, upravo ti ljudi, (za razliku od onih iz prve grupacije), imaju poteškoće oko inkorporiranja u aktuelne društvene tokove. Kako, naprimjer, razriješiti dileme ljudi rođenih u mješovitom braku u pogledu nacionalne pripadnosti, a koji su se do sada izjašnjavali kao Jugoslaveni? Da li oni, saglasno konvenciji kada je u pitanju građanska sfera, obavezno pripadaju naciji iz koje potiču njihovi očevi ili pak imaju pravo na izbor? Prisjetimo se stava, u vezi sa ovim, mudrog čovjeka poniklog na ovom podneblju, književnika M. Selimovića. Po njemu parafrazirano, individua je "ono" što osjeća da jeste! Naravno, ona mora imati stanovita pokrivanja za svoj izbor. Ona su determinisana njenim korijenima, prostorima u kojima se kretala, uticajem civilizacija tih prostora na njeno formiranje, inkliniranjem idejama te civilizacije itd. Mada ne možemo postati Švedi, ako bismo to naprosto željeli, sigurno je da imamo prava na tzv. "civilizacijsku pripadnost" i to pravo nam niko ne bi trebao uskraćivati!

P.P.

Husinjani na tračnicama HDZ

Dana 20. 12. 1992. god. u Husinu je održan sastanak Inicijativnog odbora stranke HDZ BiH ogranak Husino, kada je ustrojena i temeljna organizacija HDZ BiH - ogranak Husino. Krenulo se sa 16 članova da bi do 28. 01. 1993. g. stranci pristupilo 1200 članova što predstavlja 80% biračkog tijela hrvatskog življa na Husinu. Inicijativni odbor je pored aktivnosti na omasovljenju članstva usporedio radio i na pripremi promotivne Skupštine ogranka koja je održana 16. 01. 1993. god. Odziv na Skupštinu bio je iznad svih očekivanja, tako da je sala Doma "Husino" bila mala da bi primila sve zainteresirane. Pored žitelja MZ Husino, Skupštini su prisustvovali i gospodin Ante Zvonar, predsjednik HDZ-a regije Soli, Stjepo Pranjić tajnik HDZ-a Tuzla, predstavnici HDZ-a Živinica, Lukavca i drugih MZ-a iz Tuzle.

Skupština je otvorena himnom hrvatskog naroda da bi se potom skupu obratio Mijo Marjanović predsjednik Inicijativnog odbora. On je prisutne upoznao sa programom i ciljevima stranke i sa dotadašnjim aktivnostima ogranka Husino. Zatim se pristupilo izboru vodstva ogranka Husino. Izabrani su:

Mijo Marjanović predsjednik, Ivica Bojanović dopredsjednik, Pero Tomić dopredsjednik, Predrag Tomić tajnik, Mirko Šimić rizničar.

Skupu su se poslije zбора obratili gospoda Ante Zvonar, predsjednik općinskog odbora Tuzla i Ljubomir Aždajić gl. i odg. urednik Hrvatskog Glasnika, koji su prisutne upoznali o položaju i zadacima HDZ-a BiH u narednom periodu. Skupština je završena kulturno umjetničkim - programom KUD-a Husino, sa Hrvatskim izvorinim i umjetničkim folklorom.

M.Š.

Odnos HDZ i HVO

Tko je kome otac

Hrvatski narod se politički organizirao kada je bilo na pomolu razaranje hrvatskog nacionalnog bića. Oblik te organiziranosti bila je politička stranka - Hrvatska demokratska zajednica. Pobjedom na izborima, prije svega, HDZ formira vojsku i policiju, jer se srpska prijetnja agresijom, na državi Hrvatskoj uveliko ostvarivala.

Zatim je isti scenario primijenjen na teritoriji Zapadne Hercegovine, Srednje Bosne, Posavine, da bi među posljednjim zahvatio i Sjeveroistočnu Bosnu. Na takve čine HDZ BiH kao jedna od stranaka na vlasti, također ustrojava postrojbe hrvatske vojske - HVO HZ Herceg Bosne.

No, u Regiji Soli HDZ općine Tuzla nije bila stranka pobjednica već opoziciona stranaka. Između ostalog, to se dogodilo zbog geopolitičke i informativne izoliranosti ovog područja.

Kada je rat zahvatio i ovo područje, hrvatski narod stupio je u obranu ove Regije, kako jedinicama TO BiH tako i stvaranjem HVO u općinama Živinice, Tuzla, Lukavac i Banovići. Daljnjim slijedom HVO dovodi do stvaranja 115. brigade "Zrinski". Tada je HDZ Tuzle, u formalno - organizacijskom smislu, bila na istoj razini organiziranog razvoja kao i u posljednjoj predizbornoj trci. Što znači, imala je isti broj ogranka ili broj članstva se nije znatnije povećao. U tom smislu stranka nije donosila nikakvu odluku o osnivanju HVO općina te se stvorio privid da je HVO općina palo s neba.

No, ako se ima na umu, da svaka politička stranka mora imati sve osnovne elemente koji je čine djelotvornom, a ne samo formu i organiziranu strukturu, pored čvrsto organizirane strukture, mora imati i političku ideologiju.

HDZ Tuzla realizirala je osnutak HVO općina preko političke ideologije kao osnovnog i jedinog elementa koji stranku čini djelotvornom u ratnim uvjetima.

Kako je rat prijetio biološkom opstanku hrvatskog naroda nije se imalo kad donositi odluku o formama rada HDZ. Zbog toga se pristupilo materijaliziranju hrvatske kolektivne nacionalne svijesti organiziranjem narodnog oslobodilačkog pokreta - HVO.

Može se konstatirati da su svi članovi HVO, bili prije svega članovi HDZ, jer su oformili samosvijest i svijest o interesnom nacionalnom zajedništvu. To ih je, na kraju krajeva, i odvelo u HVO.

S. P.

TDI IZOCJANATNA HEMIJA · TDI TUZLA
DIONIČKO DRUŠTVO U MJESOVITOJ SVOJINI (p.o.)
T U Z L A

75000 tuzla, bukinje bb
telefon: (075) 214-015, 214-441, 214-111
teleks: 44-252 purhe yu
telefaks: 214-413

PROIZVODI :
POLAR ANTIFRIZ,
DESTILIRANU VODU,
AKOMULATORSKU KISELINU I
DIZEL GORIVO ZA NISKE TEMPERATURE.

IZ MOG KUTA

Ženevski salto mortale

Struktura svjetskih odnosa se strašno mijenja. Zgrada komunizma je do temelja srušena sa velikim izgledima da sve bude u ratnom požaru. Na raskrižju smo putova. Samo jedan od njih vodi bosansko - hercegovački brod u luku spasa, svi ostali u bermudski trougao. Kako izaći iz labirinta?

Opća teorija sustava u današnjem svijetu predstavlja ozbiljnu znanost. Čitav niz znanstvenika (Viner, Forester, itd.) utemeljili su je kao učenje o sustavima (biološki, tehnički, organizacioni), o njihovim strukturama, modelima formiranja različitih struktura i egzistenciji u okruženju sa kojim vrše razmjenu (input, output). Zavisno od funkcije cilja sustav vlastitom unutarnjom dinamikom i impulsima iz vana nastoji podesiti svoju strukturu, da bi opstojao, rastao ili se razvijao. Većina, od bezbroj, sustava koji realno postoje i koji se mogu modelirati je jako složena. Čini ih mnoštvo podsustava. U uvjetima harmonije između dijelova i cjeline sustav opstaje, a kada toga nema dolazi do raspada. Tu se svaki dio bivše cjeline ponaša samostalno, što je i naravno, inače ni sam ne bi opstao... Nastaju nove strukture, rastu, razvijaju se itd.

Toliko glede teorije i samo za pretekst. Međutim, o praksi je riječ.

Svjedoci smo propasti svih pokušaja spašavanja ili popravki sustava u raspadu. Bezuspješni modeli reformizma bili su Sizifov posao pa ishod i nije mogao biti drukčiji. U isti krug spadaju i sve druge unitarne inicijative koje nastaju na razvalinama sustava čiji proces raspadanja nije još završen. Sve one bi bile ponovna vještačka tvorevina koja ne bi izdržala kritiku vremena, koja bi na ove prostore ponovno vratila ratni požar. Radi se o neprirodnom stanju.

Integracije sa svijetom su nemoguće dok postoje neodgovarajuće strukture. Njih u suvremenom svijetu čine privatno vlasništvo, ljudska prava, jedinstvenost gospodarstvenog prostora itd. Nikakvi surrogati ovdje ne dolaze u obzir. U svijet razvijene Europe nemoguće je smjestiti postojeću privrednu i državnu strukturu bilo koje zemlje sa ekskomunističkog prostora. Ne radi se o odsustvu volje nego je to stvarno nemoguće. Kao što bez ujedinjene Njemačke nema jedinstvene Europe tako ni trajnog rješenja krize na bivšem YU prostoru nema bez potpunog pada berlinskog zida u našoj zemlji.

Stari se sustav, znači, mora potpuno raspasti, u svim segmentima, da bi se izgradio novi. Bolno jeste, ali bol ne dolazi samo od rađanja novog, nego prije svega, od raspada starog. To su zaboravili oni koji nasilno sprečavaju konstituiranje šest suverenih država na bivšem YU prostoru, a ne vide to ni oni koji ne shvataju nužnost izgradnje novih struktura na bosansko - hercegovačkom prostoru. U oba slučaja se radi o nenaravnim pojavama.

Ako se želi sačuvati cjelovitost Republike Bosne i Hercegovine i na suvremenim osnovama izgraditi moderna država ne smiju se ponoviti greške iz prošlosti. To mnogo bolje

vide i znaju konstitutivni narodi nego neke aktualne vođe. Jedinstvo i cjelovitost zemlje je uslovljena teritorijalnim razgraničenjima naroda, baš na način kako je predloženo ženevskim dokumentom. Radi se o državotvornim narodima čije teritorije moraju biti razgraničene, danas i ubuduće. Mora se završiti proces formiranja podsustava (organizacionog, državnog) koji će imati teritoriju, većinsku nacionalnu skupinu i izgrađenu vlast i koji će kao takav biti ugrađen u jedinstvenu državu. Samo tako će jedinstvena država biti stabilna i ostati cjelovita. *Conditio sine qua non* Bosne i Hercegovine jeste konstitutivnost naroda u suvremenom smislu. To podrazumijeva definiranje hrvatske, muslimanske i srpske teritorije, jer se samo tako i može imati atribut - konstitutivnost, naravno sa postojanjem i konstitutivnih jedinica i punim ljudskim pravima u skladu sa međunarodnim pravnim normama. Ništa od ovoga nije na štetu cjelovitosti BiH. Naprotiv, radi se o povijesnoj šansi da ona opstane i bude prosperitetna.

Ovako uređena država imala bi tri velike značajke: uključenost u međunarodno pravni sustav; odsustvo straha i nepovjerenja između konstitutivnih dijelova; polivalentnost međunarodnih veza i mogućnosti gospodarskog i društvenog razvoja dijelova i cjeline. Hrvati i Muslimani i Srbi u BiH bi imali punu i praktičnu potvrdu suverenosti. Budućnost svakog od ovih naroda zavisila bi od njega samog. Sve bi ovo aktiviralo kreativne snage, u prvi plan izašle bi komparativne prednosti našeg gospodarstvenog prostora, povratilo bi se povjerenje dijaspore.

Ljudski resurs bi dobio pravi značaj. Gospodarstvena i duhovna veza sa svijetom, koja bi se ostvarila preko konstitutivnih dijelova pružala bi mogućnost donošenja realnih programa pomoći, obnove i razvoja od strane mnogih regionalnih i međunarodnih organizacija. Tragedija rata bi brzo nestala.

U unutrašnjoj strukturi bi svaka nacionalna zajednica brzo i slobodno razvijala svoje osobenosti: jezik, kulturu, odgojno - obrazovni sustav i duhovni život u cjelini. Trajno bi bilo otklonjeno pitanje: Što to oni žele? Hrvat i Musliman ne bi bili najveći srpski pisci (!). Povezivao bi nas interes, a ne blef. Slična rješenja su nužna i na cijelom bivšem YU prostoru. Radi se o univerzalnim svjetskim gibanjima. Svako drugo rješenje bilo bi nametnuto. Zato je za sve tri strane u bosansko - hercegovačkom sukobu Ženeva prilika da se učini prvi veliki korak. Predstavnicima hrvatskog naroda učinili su svoj salto mortale potpisivanjem sva tri dokumenta koja su ponuđena od strane Europske zajednice i potvrdili svu ispravnost politike koja je i izraz povijesnih interesa našeg naroda. Od veoma velike je važnosti da to i drugi učine, makar se sve manjkavosti ponuđenih dokumenata u daljim pregovorima otklanjale. Ako to propuste ponijeće veliko breme povijesne odgovornosti za dalju katastrofu na ovim prostorima; svjetlo u balkanskoj krčmi još dugo neće biti upaljeno. Neka bar stradaju oni koji su ga ugasil i još drže ruku na prekidaču.

Marko. I. Amidžić.

FRATARSKI PUTOVI

Ljepota tradicije

Sjećam se kao dijete fratarskih putova kojima se "prika brda" išlo po sol u Tuzlu. Prije nego sam spoznao pojam Tuzle, znao sam za Breške, Ljubače i Husino. Fratarski putovi su vodili iz Kraljeve Sutjeske u katolička sela okolo Tuzle kada su franjevački samostani Gradovrh i crkva sv. Petra i Pavla bili napušteni. Tragove povezivanja iz toga vremena sa ushićenjem sam doživio jučer na priredbi u Husinu. Ima u Husinu glazbe naroda i osim one "Husinskog rudara...". Specijalni tip kucanja u šargiju me podsjeća na mog djeda Filipa. U njegovoj birtiji visila je šargija. Kolo, nešto sitnije i malo oštrije od onoga u Šokadiji. Žene pjevaju po seljački, kao na Teševu ili u Haljinićima. Bijeje bogato izvezene ženske nošnje, iste. Nedostaje pregača. Dječica, sa rukom na srcu, kao neki visoki funkcionari pjevaju "Lijepu našu". Kad bi naučila izviti po seljačku i ono što su pjevale njihove bake. Tako se pjevalo i nosilo diljem fratarskih putova. Tako ide naš hrvatski kraj: uvijek isti, stalno pomalo drukčiji. Fratarski putovi su naši

Odavde do Vijake, Vreša, Borovice, Poljana, Sutjeske. Onda Kiseljak, Fojnica, Kreševo, Busovača. Preko nekoliko vrleti pa u Hercegovinu, Široki brijeg, Grude. Lijevo Ravno, Dubrovnik - desno Imotski, Split. Do Zagreba i dalje. Do Minhena, Čilea i Nove Zelandije. Svuda su naši sa kojima se treba povezati. Mikro povezivanje u domaćem okolišu izgleda ide teže od povezivanja na makro planu. Moramo imati povjerenja u naše ljude, demokratski izabrane vođe naroda i kada nisu prema našim procijenama najpametniji i najbolji. Pored njih na širim hrvatskim prostorima ima dosta i boljih i pametnijih Hrvata koji misle na nas i za nas. U sve njih moramo imati povjerenja dotle dok ispunjavaju uspješno dužnosti i narodnu volju.

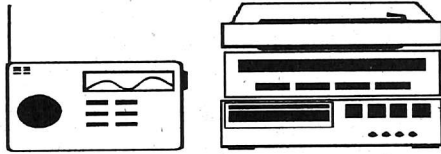
Lj. A.

DANI RADIJA

Radio Tuzla : Radio Kameleon

Eterom našega grada odzvanjaju neki novi zvuci. To su glazba i riječi Radio Kameleona, nove radio postaje. Slušajući njegov program osjećamo se dijelom kulturne Europe kojoj bi trebalo i da pripadamo. U povijesti razvoja radiofonije u našem kraju, pojava Radio Kameleona ostat će zabilježena kao prijelomno mjesto. Poslije njega ništa što se zove radio emitiranje neće biti isto. Stara vlast u gradu imala je više od 45 godina vremena a i velikih mogućnosti da lokalni radio program uzdigne na mnogo višu razinu od one na kojoj je bio Radio Tuzla. Dugogodišnje emitiranje od svega četiri sata programa s pravom je nerviralo mnogobrojne stanovnike Tuzle, pogotovu mlade generacije. Famosna shema pola sata narodnjaka, pola sata zabavnjaka nije mogla zadovoljiti nikoga. Da grad Tuzla nije godinama mučio muku sa raznim redukcijama, prije svega u snabdijevanju vodom, i njihovom raspoređenošću po gradskim četvrtima, Radio Tuzla ne bi imao što značajnije pripočiti svojim slušateljima. Prisjetimo se samo obavještenja o kino repertoaru u našem gradu (dok su kina ispunjavala svoju ulogu). Rijetki su bili slučajevi kada je raspored filmova u lokalnim kinematografima bio točno prenesen iako su se najbliži panovi za oglašavanje filmova nalazili svega stotinjak metara (kod SUP-a) od zgrade Radio Tuzle. Tih stotinu metara je bila prevelika udaljenost da bi se netko od uposlenih potrudio i provjerio točnost informacija koje su se prenosile slušateljstvu. Ustvari, nije bilo volje da bi se ugodio konzumentima programa Radio Tuzle. Mnogi mogu prigovoriti da se radi o sitnicama ali kada nema značajnijih stvari, a takvih je na programu Radio Tuzle bilo veoma malo, onda su i one veoma bitne za izgled i renome neke radio postaje. Poznato je da je Radio Zenica emitirala mnogo kvalitetniji program a njihov disc jockey je obarao i neke rekorde u dužini vođenja radio programa. Kada je izbio rat, Radio Tuzla je dobio šansu da sve dotadašnje propuste ispravi i omogućiti građanstvu da bude pravovremeno obavješteno o dramatičnim zbivanjima u gradu i okolini. Poznato je da najveće dezinformacije širi nedostatak istinitih informacija odnosno u ovom slučaju tišina u eteru. Neprekidnim 24-im emitiranjem programa, Radio Tuzla je ispunio svoj zadatak i za to mu treba odati priznanje. Međutim, pošto je u to vrijeme TV postaja FS-3 već emitirala svoj program

(ostat će u vječnom sjećanju i na video kazetama, direktan prijenos početka rata u Tuzli), Radio Tuzla se ponovno našao na margini informativnih sredstava. Činjenica je da televizija ima mnoge prednosti (slika) u odnosu na radio ali ona ipak ne emitira cjelodnevni program. Svjedoci smo da pokušaj svakodnevnog emitiranja trosatnog TV programa ne daje kvalitetne rezultate jer teme se često ponavljaju i gube na vjerodostojnosti i zanimljivosti. Zbog toga Radio Tuzla ima šansu da pokuša pronaći adekvatno mjesto u informativnom prostoru grada i regije. Da li će njegova orijentacija biti da zadovolji želje starijih slušatelja i nekih drugih populacija to ostaje da odluče odgovorni za program Radio Tuzle. Jedno je sigurno. Prazan prostor u srcima a prije svega u ušima mladih u Tuzli, zauzeo je Radio Kameleon. Pona-

vljučujući već prokušanu formulu (zagrebački Radio 101, sarajevski Omladinski program, beogradski Studio B) što više dobre i aktualne glazbe a što manje priče, Radio Kameleon je brzo zauzeo vrh u skromnoj informativnoj ponudi grada Tuzle. Zašto je to tako može nam odgovoriti podatak da se ova postaja nalazi u rukama privatnika, Zlatka Berbića, Tuzlaka poznatog i po mnogim drugim gradskim akcijama (oživljavanje "Vrtića", talijanski restoran "Evergreen"...). Znači potrebno je imati prije svega dobre ideje, jaku volju i upornost te nešto sredstava pa onda ni adekvatni rezultati ne izostaju. Nije potrebno izmišljati "toplu vodu" ako ona negdje već postoji, treba je samo pravilno primijeniti. Mnogima ovaj rat služi kao dobar izgovor da ništa ne rade te je tim veći značaj ovog, možemo ga slobodno nazvati, pothvata u lokalnim okvirima. To je samo jedan od mnogih koraka koje moramo napraviti na dugom putu do Europe. Zbog toga želimo Radio Kameleonu što duži rad i što veću čujnost. Sretno!

Z. S.

ŠTO ZNATE O KALENDARIMA?

Razlike između julijanskog i gregorijanskog

Da nemamo kalendara, da li bismo sa sigurnošću znali, koji je danas dan, mjesec, pa čak i godina? Vjerojatno imajući te iste probleme, Gaj Julije Cezar, naredio je da se napravi kalendar, koji se po njemu zove julijanski odnosno stari.

Kalendar ima mnogo. Muslimani imaju muslimanski, Židovi židovski, Francuzi francuski (revolucionarni), Grci grčki. Tu su još lunarni ili mjesječev, te solarni ili sunčev kalendar.

Židovi broje godine od biblijskog stvaranja svijeta s prijestupnom godinom od 13 mjeseci. Muslimani broje godine od Muhamedovog prelaska iz Meke u Medinu, 16. srpnja 622. godine naše ere. Grci broje godine od Prve olimpijade, 776. prije naše ere, stari Rimljani od osnutka Rima 753. prije naše ere.

Kalendar je skup odredaba o razdiobi vremena na dane, tjedne, mjesece i godine. Pojam potječe od grčke riječi calendae, što ne znači kalendar nego prvi dan u mjesecu. U početku je pojam razdiobe bio neprecizan, pa je netko dijelio dan na 12, netko na 24 sata a netko po svom nahodanju. Tek u kasnom srednjem vijeku dan je razbijen na satove, a satovi na minute, minute na sekunde. Dane su nazivali po imenima bogova. A onda su se javili praktični ljudi, pa su rekli, poslije nedjelje dolazi ponedjeljak u sredini je srijeda, četvrti dan je četvrtak, peti je petak.

Julijev je zvjezdoznac na svijet donio julijanski kalendar sa sunčevom godinom od 365 i četvrt dana, pa svaka prijestupna godina ima 366 dana. Jedina mu je mana bila zaboravljenih oko 15 minuta.

Julijanski je kalendar ostao na snazi sve do 1582, kada je papa Grgur XIII. uveo novi kalendar, gregorijanski. Poznati fizičar i astronom toga doba Alojzije Lilius je dao znanstvenu potvrdu tom papinom ukazu.

Papa Grgur XIII. je 1582. odredio da se na temelju Alojzijevih računa datumi pomaknu za onoliko dana koliko je stoljeća prošlo od Cezara do njihova vremena. U to vrijeme, to je bilo 10 dana.

Sada razlika između julijanskog i gregorijanskog kalendara iznosi 13 dana.

Mnogo veće su razlike među kalendarima s ove i s one strane globusa, pa je poslije rata u Ujedinjenim narodima ponovno potaknuto pitanje kalendarske reforme. UN se zalaže za jedinstven svjetski kalendar. Mada ima mnogo zagovornika naročito među astronomima, fizičarima i matematičarima, ipak reforma do dana današnjega nije prihvaćena, niti je igdje stupila na snagu.

I. A. M.

PREDUZEĆE ZA IZVOĐENJE INSTALACIONIH I ZAVRŠNIH
RADOVA U GRAĐEVINARSTVU, UNUTARNJU I SPOLJNU
TRGOVINU, TRANSPORT I INŽENJERING (p.o.)

TERMIKA TUZLA

75000 TUZLA, M. BUŠATIJE 47 TELEFAX 075/226-388

IVO ANDRI

• *Vaša tetka Ruža od Živinica jednom zgodom me je pitala: Ti, profesor književnosti a ne znaš za Ivu Andrića?*

- Znam, rekao sam, Ex Ponto, Nemiri...

Ma ne toga, našeg Ivu - Lužanskog.

• *Priznajem da mi je dodatak "Lužanski" zvučao nekako pretenzionozno, kao, malo momku što je Ksaver Šandor pa hoće još i ono Djalski. Ali Lužanski, što znači nije iz Živinica već od Živinica, iz hrvatskog sela Luga, to je druga priča. Studira književnost, k tomu još piše pjesme - čista subverzivna djelatnost.*

Skoro sam je vidio u Mostaru. Divna žena. Pričala mi je kako ste njenoj djeci tumačili Bibliju...

• *Pišete li još poeziju, sada kada ste ozbiljan, oženjen čovjek?*

Nađe se ipak vremena da se ubode neka riječ. Pišem običnu poeziju jer iako je okolo rat, mora se normalno živjeti, normalno stvarati, jer, u krajnjem slučaju i perom se bori protiv agresora. Pišem, dakle, i sada poeziju.

Da li su u Ženevi, zaista skinute maske?

• *Pokušao sam biti malo duhovit sa natuknicom "oženjen", ako sam dobro obaviješten: "svježe oženjen".*

Tako je, i mogu vam reći da sada ljubavnu poeziju pišem ljepše i kvalitetnije nego ranije.

• *Rođeni ste u Živinicama. Kako dalje ide vaš Curriculum vitae?*

Da, 1. travnja 1956. godine. U Živinicama sam završio osnovnu školu i Gimnaziju, poznatu žviničku Gimnaziju koju su završavali i znameniti Tuzlaci koji su bili izbačeni iz tuzlanske Gimnazije. Završio sam Jugoslavenske književnosti u Sarajevu, 1981. godine. Tu, mogu reći, počinje moj križni put. Neslaganje sa sistemom, zatvorske kazne, pisanje molbi za posao i žalbi što sam odbijen, ali i pisanje poezije. Međutim, slijede zabrane objavljivanja. U Sarajevu još stoji moja zbirka pjesama i zbirka pripovjedaka koje su prihvaćene od recenzenata kao dobra literatura, ali nepodobnog pisca. Naime, nisu objavljene jer sam tada bio u zatvoru.

• *Počeli ste otpor prije mnogih. Što vas je pokrenulo? Rat u Hrvatskoj?*

Moje neslaganje sa načinom rada i postupcima bivšeg sistema, jednoumlje, prisila da mislim kako se od mene zahtijeva, dovelo me je u zatvor zbog famoznog "verbalnog delikta". Posebno me pogađalo odveć olako etiketiranje po osnovi moga mjesta rođenja. Okarakterizirano je poslije rata kao "ustaško leglo". Lakoća kojom su nas diskvalificirali, sistem diskvalifikacije proveden silom, bili su nepodnošljivi. Ali ovaj period je bitno utjecao na formiranje mene kao osobe i na način moga razmišljanja. Zabrana objavljivanja mojih radova više me je pogađala od zatvorskih kazni. Kad već nisam mogao dobiti zaposlenje, mogli su barem tu sferu moga rada ostaviti na miru. Bio sam izabran za predsjednika HDZ općine Živinice, jer sam od ranije bio nacionalno osviješten i radio sam na osvještenju drugih:

Hrvata pa i Muslimana. Već tijekom agresije na Sloveniju, naša grupa počela je razmišljati o organiziranju. Spremno smo doček dogadjaje za koje smo smatrali da neminovni. Počeli smo pomagati hrvatskom narodu u Republici Hrvatskoj. Nije to bio oružani otpor već se radilo o skupljanju informacija veoma bitnih za vođenje rata. Izvukli smo 11 vojnika Hrvata koji su bili postrojbama JNA u Tuzli i okolici jednog Srbina koji je tako želio. Znamo da rat neće mimoći BiH, te smo stvorili organizaciju koja je vršila pripreme. U početku smo radili na pripremanju pučanstva. Čistili srpske bunare, pripremali skloništa, prikupljali lijekove i sanitetski materijal, stvarali zalihe hrane. Bio sam tada zastupnik u Skupštini općine pa sam inzistirao da se javno osudi agresija na Hrvatsku, da se zabrani polijetanje zrakoplova na Hrvatsku sa aerodroma Dubrave. Rat u Hrvatskoj je postupno stvarao nas borbe za buduću slobodnu i samostalnu remenu BiH. Rat u Hrvatskoj je nama i u našem narodu stvarao ogorčenje, što je bila dobra osnova za rasplamsavanje otpora. Agresija na BiH dočekali smo zaista spremni. U ožujku prošle godine već smo imali vojnu postrojbu, u veličini snage nije, što je činilo 120 ljudi, naoružani osobnim naoružanjem koje su dobijali od lovaca i na druge načine.

• *Teško je biti borac za hrvatsku stvar u ovim teškim vremenima. Možda još teže hrvatski funkcionari. Agresija informacijama je očigledna i ona provocira dnevne običaje situacije prema kojima se narodu vođe trebaju ravnati.*

Mislim da je ovo kritična faza. Politika se drastično mijesha u vođenje rata. Neki dan sam rekao da bi efikasnije ratovali kada ne bi regija: Tuzla, Živinice i Lukavac ne imala električne energije. To bi spriječilo dotok informacija. Prilikom bi veći otpor agresoru. Ova globalna politika i pregovori u Genevi napra-

LUŽANSKI

su dosta nespokojstva i nesporkozuma i unutar postrojbi HVO i unutar Armije Republike BiH. Nekada je to reća šteta od one koju nam može nanijeti agresor. Politika je ušla u svaku poru života pa i u bojevanje. Svaki pojedinac, svaki borac vodi politiku, crta karte.

● *Što je sada teže: biti borac ili narodni zastupnik? Jesu li sadašnji zastupnici hrvatskog naroda "ukrasno sječeno cvijeće" ili "betonsko željezo"?*

Smatram da su zastupnici Hrvata Republike Bosne i Hercegovine "betonsko željezo" najvećeg profila.

● *Kako gledate na sukobe koji se upravo događaju a ne uključuju agresora?*

Ovi sukobi nisu proizvod neke globalne politike u odnosima Muslimana i Hrvata, već su proizvod nacionalizma u redovima i jednog i drugog naroda. Radi se o sukobu dobra i zla u oba naroda. Hrvatima, niti vjera niti nacionalna svijest ne dozvoljava sukob sa drugim narodom druge vjere. To isto važi i za Muslimane. Hrvati se moraju vratiti svojim vrednotama, vjeri, crkvi i štitići interese naroda. Treba se suprotstaviti Hrvatima koji su spremni na sukob ne iz narodnih već iz osobnih, sumnjivih interesa. Mislim da u

našem okruženju kod Hrvata nema strastvenog nacionalizma.

● *Jeste li čitali "Program povećanja potencijala"?*

Nisam, ali ću ga pročitati.

● *Nedavno ste bili na jednoj privatnoj proslavi gdje je bio i značajan broj znamenitih Hrvata ovoga područja. Što ste tada rekli?*

Ja sam za jednu, kad su u pitanju ovi naši prostori, političku, kulturnu i gospodarstvenu zajednicu Hrvata. Ujedinjeni i čvrsto povezani u čuvanju naših interesa jedino i možemo opstati. Odavde nikuda ne idemo. Grobovi naših djedova nalaze se ovdje. U nekom dolazećem periodu, za nas će se ovdje naći povoljno globalno političko rješenje u jednoj mirnoj demokratskoj proceduri. Ima veliki broj Hrvata koji još nisu prišli hrvatskim političkim i kulturnim asocijacijama. To nije dobro. Ti Hrvati koji stoje po strani nisu politički nikome odgovorni pa su potencijalno opasni za sve.

● *Što ste danas radili?*

Danas sam, zajedno sa svojim kolegama predsjednikom i dopredsjednikom predsjedavao Okružnoj skupštini gdje se razmatrao niz aktualnih pitanja, neka od njih bih kvalificirao kao sudbonosne za opstojanje 800 tisuća žitelja naše regije.

● *Jeste li zadovoljni ishodom?*

Zadovoljan sam. Po prvi put, imam dojam, udružena je politička moć Hrvata i politička moć Muslimana u području Sjeveroistočne Bosne. Rezultati su vidljivi a nadamo se da će formiranje i kompletiranje vlade Okruga te rezultate postići, i da će narod po prvi puta imati koristi od naše politike, a ne politika od naroda.

● *Jeste li čitali HG?*

Da, imam sve najveće pohvale. Ipak, Hrvatski Glasnik mora još više promovirati hrvatsku politiku na ovim prostorima. Nije važno tko piše, važno je da promovira hrvatsku stvar.

● *Poručite nešto Hrvatima.*

Poručio bih im da se aktivno uključe u borbu protiv agresora. Konačna rješenja se, nažalost, još uvijek ne vide, i svaki od Hrvata je dužan dati svoj doprinos, s puškom u ruci ili drukčije, u borbi protiv agresora. Još bih Hrvatima naglasio značaj jedinstva između hrvatskog i muslimanskog naroda, koje ovdje stoljećima stoji na čvrstim nogama.

● *Hoćete li pomoći HG?*

Hoću.

● *Materijalno?*

I materijalno!

U sred moje zore

U sred moje zore
Zapjeva noć svoju himnu
Neka majka obdari prvorođenče
Svim mogućim putevima

Sunce je izvelo u šetnju ribe
Mozgovi su poslani na pranje
Mir slavi vatreno krštenje
U podnožju visokog neba

U sred moje zore
Zapjeva noć svoju himnu
Zagubili se mozgovi negdje u jutru
Pomireni sa hrapavim dlanom

Mjesec je napajao vasionu
Našli su glave u sred moje zore
Jedna je kap znoja negdje
Sasvim nevino pala

Putevi su uplakani

A putevi su tako uplakani
U šupljim ogledalima vida
Bojim se da ostavim krvotok

Stari olovni vojnik
Ispija posljednju čašu stida
Gradovi grade grad
Na staklenim tabanima ljudstva

Krčme su željne sna
Iznenada osjetih omču na snu
Bojim se da ostavim krvotok
Jer putevi su tako uplakani

Pripremio: Lj. A.

SAVJETI STRUČNJAKA: UZGOJ GLISTA

Malo truda puno dobiti

Lumbrikultura ili uzgajanje glista (Lumbricidae - familija glista) u svijetu je u velikoj ekspanziji. U ovom poslu pored mase pojedinaca, danas direktno učestvuju i najveće svjetske industrije i finansijske korporacije.

Želimo li očuvati prirodni okoliš i osloboditi se kemije koja je u našim životima postala i previše prisutna, moramo se vratiti na korištenje isključivo prirodnih gnojiva. Upravo zahvaljujući radu američkih znanstvenika nastala je današnja, u cijelom svijetu poznata, kalifornijska glista koju nazivaju i "crveni hibrid", a koja je veoma sposobna da efikasno razgrađuje različite vrste organskih otpadaka i sve vrste životinjskih gnojiva. Hraneći se organskim otpacima gliste izlučuju humus, (casting) bogat mineralima, mikroorganizmima i vitaminima, koji je višestruko efikasniji od najkompleksnijih poznatih kemijskih gnojiva. Kolika je vrijednost kalifornijskih glista i humusa koji one proizvode najbolje pokazuje podatak da su SAD zabranile izvoz kalifornijskih glista i njihovog humusa, a najveći uvoznik kalifornijskih glista su Japanci.

Zašto se gaje gliste?

Na bazi dosadašnjih iskustava, stečenih širom svijeta, gajenje glista odvija se u tri smijera. Njihovo gajenje zasnovano je na ogromnoj koristi za ljude, i to direktnoj - kada prodajući ih zarađuju novac, i indirektnoj - na povećanju prinosa i prihoda u poljoprivredi i kao efikasan činilac u očuvanju čovjekove sredine od daljih zagađivanja. Proizvodnja glista krajnje je jednostavna, novčana i radna ulaganja su minimalna, a tržište je zainteresirano kako kod nas tako i u inozemstvu. Prvi cilj gajenja glista je proizvodnja humusa, najjeftinijeg, najkvalitetnijeg organskog gnojiva koje postoji a idealno je za uporabu u poljoprivredi, šumarstvu, cvjećarstvu i na bilo kom drugom mjestu gdje ima potrebe za gnojivom. Prošavši kroz organizam gliste, organski otpaci bivaju razloženi na osnovne elemente koje biljka može direktno da usisava i asimilira. Ovako dobijen humus se ne može predozirati i dovesti do "paljenja" biljke, a što je česta pojava pri uporabi stajnjaka i vještačkog gnojiva. Analiza humusa pokazuje bogatstvo minerala u njemu (N, P, K, Ca, Mg, Fe, Cu, Zn). Kvalitet humusa u velikoj mjeri ovisi od hrane koju su gliste dobijale. Gliste se hrane svakom vrstom otpadaka organskog porijekla koji je u stanju da pod dejstvom prirodnih faktora (voda, zrak, bakterije) previru i raspadaju se na svoje sastavne elemente. Među njima su najprije fekalije domaćih životinja (stajnjak), otpaci od žitarica, otpaci od voća i povrća, organski otpaci u gradskom đubretu, otpaci prehrambene industrije, industrije celuloze, travu, lišće, grančice od orezanih voćaka, talog kave, kanalizacioni mulj, itd. Humus prosječnog kvaliteta sadrži 11 puta više kalija, 3 puta više magnezija, 7 puta više fosfora i 5 puta više nitrata nego stajnsko gnojivo. Ukratko, jedna tona humusa vrijedi koliko i 5 tona stajnjaka, a jedna glista pojede dnevno koliko je njena težina (1 gr.), a da pri tome 40% hrane apsorbira a 60% izbaci

(humus). Uporabom humusa vršimo ozdravljenje zemljišta, dobija se biološki zdrava hrana, a uz to povećavaju se prinosi za najmanje 30%. Nadalje, biljke tretirane humusom imaju zdrav i bogato razgranat korijen, veći broj listova, puniju krošnju a plodovi imaju prirodan, osvježavajući i prijatan okus. Odlikuju se i znatno većim količinama vitamina i mnogo prije sazrijevaju.

Drugi cilj gajenja glista je zbog "mesa" - jeftinije hrane visokog proteinskog sastava za tov živine, riba, svinja. Uporabljuju ih u svježem stanju ili prerađene u proteinsko brašno koje je izvanredan dodatak u tovu stoke. Od proteinskog brašna glista pravi se hrana za mačke i pse, za što u razvijenom svijetu postoji veoma razvijeno tržište.

Pomenućemo i to da se u posljednje vrijeme najintenzivnije radi na selekciji glista čije će proteinsko brašno biti namjenjeno ljudskoj ishrani. Farmaceutska industrija, u glistama, tek otkriva bogat rudnik osnovnih supstanci za više svojih preparata.

Treba pomenuti da su kalifornijske gliste odlični mamci za ribe. Zapravo, gajenje glista je i nastalo kao ispunjenje želja sve većeg broja ribolovaca koji imaju stalnu potrebu za mamcima.

Treći cilj gajenja glista je rješenje nekih problema zagađenja čovjekove sredine.

Sposobnost gliste da konzumira sve vrste organskih otpadaka, koristi se danas u razgrađivanju otpadaka velikih stočnih farmi, mnogih industrijskih postrojenja, kanalizacionih mreža i gradskog smeća. Najbolji primjer su Japanci koji su svojom ogromnom kupovinom glista riješili pitanje zagađenja prirode otpacima celuloze. Zahvaljujući koristi koje gajenje glista pruža poljoprivredi, šumarstvu, ekologiji i nizu drugih grana privrede, talas interesovanja za gajenje glista je ogroman, a kako i ne bi kad tržište Austrije, Švicarske i Saudijske Arabije može mjesečno da primi najmanje 200 t humusa. Na ovaj način može se ostvariti ekstra prihod koji se stvara u zaokruženom biološko - ekološko - ekonomskom ciklusu.

Ova priča ima za cilj da animira naše čitatelje za gajenje glista i proizvodnju humusa. To je unosno zanimanje kojim se može svakom uspješno baviti jer svakom omogućava da od saksije, sandučeta do velike farme, uložena sredstva veoma brzo vrati, a to nije teško provjeriti niti izračunati. Kako ovaj posao ne iziskuje mnogo truda, on predstavlja i korisnu zabavu kako za umirovljenike, tako i za mlade ili odrasle, a prije svega preduzumljive ljude sklone prihvatanju novih znanja koja donose i dobre zarade.

Pripremio: F. B.

Zašto se kreće voćke

Mnogi voćari obvezno kreće stabla voćaka, uvjereni da time uništavaju štetočine koje napadaju voćke u tijeku vegetacije. Krećenjem se djelomično uništava manji broj štetočina koje zimuju u pukotinama kore. Zbog toga voćke kreće kasno, kada prođe opasnost od izmrzavanja. Voćke, prije svega treba krečiti da bi se smanjila opasnost od izmrzavanja koje nastaje u periodu naglih temperaturnih promjena. Krećenje se izvodi u siječnju ili početkom veljače jer su tada velika temperaturna kolebanja i stalno je prisutna opasnost od izmrzavanja stabla, a to dovodi do pucanja kore i kasnijih oštećenja, pa i do sušenja voćke.

Kako se krećenjem izbjegava izmrzavanje voćke?

Bijela boja, poznato je odbija, a crna upija sunčeve zrake. Tamna stabla se brzo ugriju na škitom zimskom suncu, te zbog toga dolazi do isparavanja i podizanja sokova iz donjih dijelova stabla i korijena. Kroz stablo od korijena prema krošnji i obrnuto struje sokovi sve dok se voćka zagrijava. Tokom noći kada temperatura opadne

dolazi do zamrzavanja sokova u stablu, a pošto se led širi, dolazi do pucanja kore stabla. Okrećena stabla odbijaju sunčeve zrake tako da se sporije zagrijevaju te u tom slučaju nema ni prijevremenog kretanja voćnih sokova, odnosno pojave vode u stablu koja se zamrzava. Okrećena stabla će lakše izdržati niske temperature koje se javljaju noću poslije toplog dana, i neće doći do pucanja kore voćke.

Kako se priprema kreč za krećenje?

Pojedini voćari miješaju s krečem baljegu ili ilovaču da bi krećena skrampa ostala što duže na kori voćke. Ovo se ne preporučuje pošto u tom slučaju kreč gubi bijelu boju tako da slabije odbija sunčeve zrake. Kreč se priprema na slijedeći način: na pet kilograma negašenog kreča stavi se pola kilograma kuhinjske soli i četvrt kilograma sumpora u prahu. Zatim se kreč pomiješa sa vodom i "zagasi". Ugašeni kreč se ostavlja da stoji pet do šest dana i poslije toga koristi za krećenje. Ono se izvodi po lijepom vremenu kada je temperatura zraka iznad nule.

Pripremio: F. B.

Kadrovska struktura nastavnika i suradnika Hrvata ne zadovoljava, pa je u ovoj školskoj godini 1991/932 svega 7,7%

Prva viša škola, Rudarska osnovana je 1958. godine, a prvi fakultet, Tehnološki 1959. godine. Sezdesetih godina formiraju se više škole i fakulteti u Tuzli, a kasnijih godina (1972 - 1976.) dolazi do osnivanja novih visokoškolskih i znanstveno - istraživačkih institucija i do proširenja djelatnosti postojećih.

Od postojanja visokog obrazovanja na ovom području do sada je višu školsku spremu steklo oko 12.000, a visoku oko 7.500 mladih ljudi. To je izuzetno veliki doprinos našeg Univerziteta poboljšavanju obrazovne strukture pučanstva i zaposlenih u Sjeveroistočnoj Bosni i Republici, te podsticaj brzem razvoju i ovog područja i Republike.

U nastavu su bili uključeni sa znatnim brojem i studenti strani državljani. Na visokoškolskim ustanovama do sada je diplomiralo 255 studenata stranih državljana.

Visokoškolske ustanove organiziraju postdiplomske studije i obrane doktorskih disertacija. Do sada je na Univerzitetu u Tuzli 235 postdiplomaca magistriralo, a 133 su obranili doktorske disertacije.

Kadrovska osnova znanstveno - nastavne djelatnosti na Univerzitetu shvaćena je kao jedno od ključnih pitanja uspješnog izvršavanja osnovnih funkcija i daljeg razvoja visokoškolskih ustanova i Univerziteta u cjelini. Broj nastavnika i saradnika povećavao se iz godine u godinu. Tako se taj broj do 1991. godine povećao za 64% u odnosu na 1976. godinu, a broj doktora znanosti povećao se za 85% u odnosu na 1976. godinu.

U 1992. godini radni odnos je pretao zbog neizvršavanja radne obveze za 39 nastavnika i 42 asistenata ili 24,2% od svih nastavnika i asistenata.

Nastavni kadar će se popuniti izborom novih nastavnika i suradnika, a osigurati će se uspješno izvođenje nastave i putem zajedničkih katedri. Osim toga, postoji interes afirmiranih sveučilišnih nastavnika za dolazak u naš grad. Kadrovska struktura nastavnika i suradnika hrvatske nacionalnosti ne zadovoljava i pokazuje tendenciju stalnog opadanja iz godine u godinu. Neophodno je nešto učiniti da se sadašnje stanje poboljša. Radi usporedbe: u školskoj 1977-78. godini bilo je 19,6% nastavnika hrvatske nacionalnosti, a u ovoj školskoj godini 7,7%. Na nekim visokoškolskim ustanovama nema ni jednog nastavnika hrvatske nacionalnosti, a na nekima manji broj. Tu se očekuje poboljšanje. Prvi rektor Univerziteta u Tuzli bio je Hrvat, a jedina dva akademika sa visokoškolskih ustanova iz Tuzle bili su Hrvati. Kadrovi hrvatske narodnosti dali su značajan doprinos radu i razvoju visokog obrazovanja u Tuzli.

Planira se u okviru postojećih visokoškolskih ustanova osnivanje novih odsjeka, na Ekonomskom fakultetu: studij ekonomike, turizma i ekonomske kibernetike, na Fakultetu elektrotehnike i mašinstva: studij elektronike i automatike i proizvodnog mašinstva; na Medicinskom fakultetu: studij za socijalni rad i gerontologija i nutricizam; na Rudarsko - geološkom fakultetu: studij površinske eksploatacije mineralnih sirovina i primjenjene geologije; na Tehnološkom fakultetu, studijski odsjeci: nemetali, kemijsko inženjerstvo, industrijska psihologija i ergonomija, farmaceutska tehnologija; na Pedagoškoj akademiji, studijski odsjeci: matematika i fizika, maternji jezik - engleski, maternji njemački i his-

Visoko školstvo u Tuzli

torija, a u okviru preobrazbe Pedagoške akademije u nastavnički fakultet, odsjeci: razredna nastava - engleski ili njemački jezik, maternji jezik i engleski ili njemački, tehničko obrazovanje i fizika, tjelesno vaspitanje i biologija i kemija, kao i historija, etnologija i arheologija.

Planirano je osnivanje Fakulteta informatike sa studijskim odsjecima: informacijske znanosti (društveno - humanistička informatika, bibliotekarstvo, dokumentalistika i arhivistika, primjenjena matematika i informatika, programska oprema i informatika, Poljoprivrednog fakulteta sa odsjecima: ratarstva, voćarstva i prehrambene industrije.

Jasno je, da se radi o programu razvoja što podrazumijeva prethodno osiguranje uvjeta, a prije svega prostor, opremu i infra strukturu. Za mnoge nove odsjeke i fakultete programi razvoja su detaljno razrađeni i čeka se realizacija.

U razvijenim društvima bitno se promijenio odnos prema sveučilištvu, koje treba osigurati:

transfer znanja u konkretnu proizvodnju i proces rada, otkrivanje novih znanja, obrazovanje na visokoj razini niza ljudi, permanentno obrazovanje i kontakt sa svjetskim znanjem. Najrazvijenije zemlje danas imaju najveći broj studenata na 10.000 stanovnika (USA 420, Kanada 360, Zapadna Europa 260-320. itd.). SR Njemačka ima danas tendenciju postojanja sveučilišta na 500.000 stanovnika. U našoj republici se neopravdano postavljalo pitanje broja sveučilišta i fakulteta. Prema podacima, broj studenata na 10.000 stanovnika po regionima u našoj Republici u 1991. godini bio je: Sarajevo 107, Banjaluka 48, Mostar 52, Tuzla 37, prosijek u BiH 71.

Uporedo sa širenjem mreže visokoškolskih institucija neophodne su radikalne izmjene u obrazovanju. Stalno se mora napredovati i osuvremenjavati postojeći obrazovni sustav, uspostaviti potpuno novi sustav, koji će biti realiziran sa brzim promjenama na nauci i tehnologiji.

J. N.

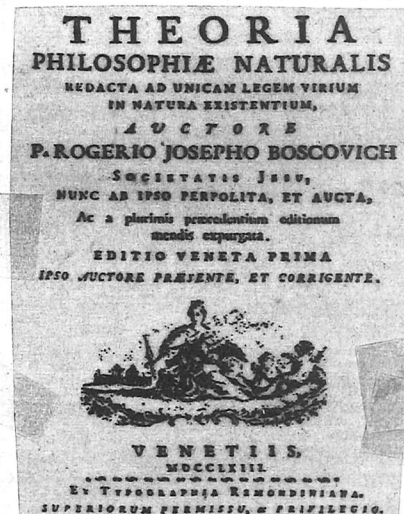
Ruder Bošković - preteča moderne znanosti o strukturi materije

Genij znanosti

"Tko bi se danas usudio da čitavu filozofiju prirode svede na jedan zakon sile? Pater Rogerio je to učinio. U njemu je ostalo one duhovne smjelosti koja je gradila metafizičke sustave i naš svijet izvodila iz jednog principa ili formule. Bošković je jedan od posljednjih genija koji su sebi nametnuli veći posao nego što to mali čovjek može izvršiti". Tako o Ruđeru Boškoviću piše Ivan Supek u svojoj knjizi "Nauka, Filozofija, Umjetnost". Ruđer Josip Bošković rođen je 1711. godine u Dubrovniku. Osnovnu i srednju školu učio je kod isusovaca kojem redu prilazi 1725. godine. Tri godine kasnije, 1728, počinje studij u znamenitom Rimskom kolegiju (Collegium Romanum). Studije svršava godine 1733. Sa dvadeset osam godina postaje profesor matematike na Rimskom kolegiju. Kao profesoru ove ugledne institucije, Ruđeru Boškoviću bila su dostupna sva znanja njegova doba. Svoje radove i rasprave izlagao je u slavim znanstvenim društvima kao što su Pariška akademija, Kraljevsko društvo, Švedska akademija. Napisao je sedamdesetak radova ali njegov glavni doprinos znanosti je djelo "Theoria Philosophiae Naturalis" ("Teorija Prirodne Filozofije) tiskano u Beču 1758. godine u vrijeme Boškovićeve dvogodišnjeg boravka u ovom gradu. Dopunjeno i ispravljeno izdanje ovog djela tiskano je u Veneciji godine 1763. Po Boškoviću, u prirodi postoji samo jedna fundamentalna sila, a materija se sastoji iz primarnih elemenata bez dimenzija i mase koje se nalaze u vakuumu. Bošković predviđa da zbog ovakve gradje materije brze čestice mogu prodirati kroz kruta tijela. Fundamentalne sile između primarnih elemenata u potpunosti određuju empirijska svojstva materije kao što su prostorno protegnuća, tvrdoća, kompresibilnost i tomu slično. Na malim udaljenostima Boškovićeve je sila odbojna a na velikim privlačna čime se opisuju međusobna

djelovanja primarnih elemenata na malim udaljenostima, ali i Newtonov zakon gravitacije na velikim udaljenostima. Svojim idejama Ruđer Bošković se svrstao u red onih svjetskih umova koji su preteče današnje suvremene fizike. Eksperimenti koje je izvršio Rutherford početkom ovog stoljeća bombardirajući tanke zlatne listiće brzim atomima helija - alfa česticama, daju za pravo Ruđeru Boškoviću kada govori o strukturi materije. Njegov koncept fundamentalne sile u suvremenoj fizici je aktualniji nego ikada. Fizika danas zna za četiri fundamentalne sile: gravitaciona, elektro - magnetska, jaka (odgovorna za stabilnost atomskih jezgri) i slaba sila (odgovorna za raspade elementarnih čestica). Weinberg i Salam su 1968.g. objedinili slabu i elektromagnetsku silu čime je učinjen prvi, vrlo značajan korak u objedinjavanju ovih fundamentalnih sila - teorija velikih unifikacija. Najveća hrvatska znanstvena institucija nosi ime Ruđera Boškovića.

J. S.

RELIGIJSKI OBZORI

U prošlom broju "Glasnika" smo donijeli u cjelosti tekst o Bibliji našeg znamenitog književnika Jure Kaštelana, što ga je napisao kao Uvod prijevodu Biblije, "Stvarnost" - Zagreb 1969. godine. Kaštelanov tekst je samo jedno od mišljenja koja se uglavnom slažu u tome da je Biblija nezamjenjiva knjiga za kulturna i religiozna čovjeka. Posebno za one koji žele dublje upoznati svu duhovnu baštinu civilizacije u kojoj danas žive.

Što je to Biblija?

Grčki izraz "biblija" znači "knjige" ili, točnije, "knjižice". Osim toga što je Biblija za kršćane i Židove sveta knjiga, ona je "knjižnica" izraelskog naroda, koja sadrži svu njegovu duhovnu snagu i značenje. U svom prvom dijelu je u pravom smislu sva okrenuta tom narodu. Bilježi njegovu povijest i stremljenja. Svakako da se cijeli sadržaj Biblije ne iscrpljuje samo u Starom zavjetu. Poslije Krista ili po Kristu nastaje još jedan dio koji se zove Novi zavjet - savez. On je posebno usmjeren na novi Božji narod - prvu Crkvu. Razdoblje nastanka ovog dijela je oko četrdeset pet godina, dok je Stari zavjet nastajao kroz 1000 godina prije Krista.

Isus sa djecom

Kako vidimo, Biblija nije jedinstvena knjiga, nego "knjižnica" pa je stoga i definiramo kao "zbir knjiga koje Židovi i kršćani smatraju svojim svetim knjigama". Dijelimo je na dva dijela: Stari zavjet - savez i Novi zavjet - savez. Stari zavjet ima četrdeset šest knjiga, Novi zavjet dvadeset sedam. Stari zavjet su Židovi podijelili na tri dijela. To izgleda ovako: - Zakonik (torah): Postanak, Izlazak, Levitski zakonik, Knjiga brojeva, Ponovljeni zakon. - Proroci (nebiim): Stariji: Jošua, Suci 1 i 2, Samuel 1 i 2, Kraljevi 1 i 2, Kasniji: Izaija, Jeremija, Ezekijel, i dvanaest manjih proroka. - Spisi (ketubim): Psalmi, Mudre izreke, Job, Pjesma nad pjesmama, Ruta, Tužaljke, Propovjednik, Estera, Danijel, Ezra, Nehemija, Ljetopisi.

Od 13. stoljeća dijele Stari zavjet na povijesne, poučne i proročke knjige.

Novi zavjet ima, kako smo već rekli, 27 knjiga. Također se ponekad dijeli na povijesne, poučne i proročke knjige. - Povijesne: Četiri evanđelja i Djela apostolska. - Poučne: Pavlove poslanice: Rimljanima; 1 i 2 Korinćanima; Galaćanima; Efežanima;

Filipljanima; Timoteju 1 i 2; Titu; Filomenu; Hebrejima. Katoličke poslanice: Jakovljeva; Petrova 1 i 2; Ivanova 1, 2 i 3; Judina. - Proročke: Otkrivenje Uz ovu podjelu ukratko ćemo objasniti zašto se ova dva dijela zovu Stari zavjet i Novi zavjet ili savez.

Prema Bibliji središnji događaj u povijesti izraelskog naroda jest sinajski Savez - Zavjet. To je onaj događaj kada Bog daje preko Mojsija svojih Deset zapovijedi (Vidi o tome knjigu Izlaska). Prema toj knjizi Bog daje pravila ili Zapovijedi narodu koji već četrdeset godina luta pustinjom zbog svoje nevjere, uz obećanje da će ih pratiti Njegov blagoslov ako ih budu vršili. S druge strane narod se obvezao da će ih vršiti: "Dođe Mojsije i kaza narodu sve riječi Jahvine i sve odredbe. A sav

puk odgovori u jedan glas: "Sve riječi što ih Jehve reče, vršit ćemo" (Izl 24,3).

Novi zavjet - savez započinje i ostvaruje se u Kristu, njegovim ulaskom u našu povijest, posebno njegovom žrtvom na križu i uskrsnućem od mrtvih. O tome svjedoče sve novozavjetne knjige. Sve su biblijske knjige po sadržaju i po književnim vrstama raznorodne: povijest, poslovice, religiozno pjesništvo, proročko govorništvo, itd.

Pristup Bibliji

Bibliji kao i svakoj drugoj knjizi starine, treba pristupiti pod njezinim kutom promatranja i vremenu nastanka. Posebno je važno uočiti nakanu s kojom je napisana, prilike u kojima je i za koje je nastala, njezin geografski, povijesni, socijalni, i religiozni ambijent. Treba imati još na pameti da je hebrejski jezik siromašan jezik. Da se često puta jednom slikom ili riječju izražava više značenja. Služi se raznim pojmovima kojima danas ne nalazimo adekvatna tumačenja. Tu je bezbroj metafora, književnih vrsta itd.

Po svom sadržaju Biblija otkriva dinamiku

Biblija ili Sveto pismo

života Božjeg naroda Izraela, izabranog Naroda. Zatim, sam Bog govori o sebi: "Idi skupi starješine Izraelaca pa im kaži: Jahve, Bog otaca - Bog Abrahamov, Izakov, i Jakovljevi - objavio mi se i rekao mi: Pohodio sam vas..." (Izl 3,16). Bog objavljuje i svoje ime: "Ja sam koji jesam - reče Bog Mojsiju" (Izl 3,14).

Biblija ne raspravlja o Bogu, nego je ona stalni poziv na poslušnost Bogu, njegovim zakonima i zapovijedima. Bog je po Bibliji jednostavno "iskonska činjenica" koja nema početka ni kraja. U svezi s ovim treba reći i to da je Biblija na neki čudesan način očuvana od teogonija starog svijeta koje govore o rađanju svijeta rađanjem pojedinih bogova. Zagonetno je, ako bismo isključili Božje djelovanje u biblijskom piscu - Božju inspiraciju, kako je u Bibliji izražen takav monoteizam, dok u isto vrijeme žive u moru politeističkih naroda, gdje vlada posvemašnje mnogoboštvo. K tomu još zadivljuje Božja briga o čovjeku: Bog je u stalnoj inicijativi u odnosu Bog - čovjek. On uvijek ostaje vjeran i pored čovjekove grešnosti i nevjere. Sam se objavljuje. Šalje svoje proroke. Naposljetku sama Božja Riječ postaje čovjekom u osobi Isusa Krista (Iv 1,14).

Dakle, ako želimo u pravom smislu razumjeti Bibliju i njenu poruku moramo se stvarno udubiti u sve gore spomenute opaske, ali i šire ući u ambijent u kojem je Biblija nastala. Npr. biblijski pisac ima smisla za povijest. On međutim ne piše povijest radi povijesti. Za njega je uvijek povijest "magistra vitae" (učiteljica života). Zato se on ne trudi da pojedine događaje prati u nekom današnjem smislu. On je duboko povezan s Bogom. Uvijek nastoji iz povijesnih događaja poučiti. Zato se služi raznim književnim vrstama. Npr. kad čitamo izvještaj o stvaranju u knjizi Postanka u šest dana, moramo razumijeti da je to pjesma, koja samo želi reći da sve stvari dolaze iz Božje ruke, nikako opisivati neki povijesni događaj. Oblik koji se tu upotrebljava jest samo pjesnička slikovitost, nikako reportaža. Tko to ne razumije neće moći pravilno čitati Bibliju.

Da bi me čitatelji bolje razumijeli, pokušat ću objasniti jednim primjerom iz običnog života: ako netko doživi na cesti, recimo pogibiju nekog svog poznanika ili čak nekog svog najbližeg on će to sasvim drukčije izraziti i opisati kad to bude saopćavao majci, nego kad o tome bude govorio nekom nepoznatom čovjeku. Majci će to saopćiti biranim riječima, da bi ona što lakše podnijela ovaj udar. Poznaniku će reći i ono što je u prvom trenutku sakrio od majke.

Prema tome sveti pisac pa i sam Bog se prilagođava ljudima onog vremena u kojem ti ljudi žive. Govori im njihovim jezikom, u njihovom ambijentu.

P. M.

FELJTON: POVIJEST HRVATSKE PISMENOSTI (3.)

Humanizam

Veliki pokret humanizma koji je u XIV. stoljeću zahvatio cijelu kulturnu Europu nije ostao bez odjeka ni u hrvatskim krajevima. Hrvatska je književnost u to razdoblje ušla sa već izgrađenim književnim izrazom. Međutim, nesreća je hrvatskog humanizma u činjenici da se on, vremenski, podudara sa sudbonosnim događajem: s počecima prodora Turaka u ove krajeve potkraj XIV. stoljeća. Provala Turaka zaustavila je razvitak hrvatskoga feudalizma; onemogućila je jačanje hrvatskih gradova; izazvala je potpuno pustošenje golemih nacionalnih područja i masovna iseljavanja pučanstva. Zbog smjera turske najezde (jedan na potezu Jajce - Sisak - Zagreb, a drugi na potezu Beograd-Budim-Beč) pojačala se je razjedinjenost Sjeverne i Južne Hrvatske, što je olakšavalo mletačku okupaciju Dalmacije. Vapaji koji su se, od prvih dana turske najezde, čuli s naših strana samo su pokatkad nailazili na mlako razumijevanje europske javnosti.

Krbavska bitka, 1493. godine tragičan je vrhunac herojske borbe hrvatskoga plemstva u obrani zemlje s jačom i organiziranijom silom s Istoka. Trauma tog poraza dugo će pratiti hrvatske intelektualce, humaniste koji su se raspršili po Europi. Tragedija hrvatske zemlje postaje središnja tema hrvatske književnosti. Tek stotinu godina poslije, utjehu je donijela pobjeda kod Siska. Dana 22. lipnja 1593. godine za treće opsade Siska, turska sila bila je razbijena. To je bila prekretnica u očajnoj obrani hrvatskih krajeva od Turaka. Odjek pobjede kod Siska bio je velik, u Europi su tiskani leci s prikazom bitke, odnosno kršćanske pobjede.

Prirodno je da se u takvim okolnostima hrvatska književnost koncentrirala uz jadranski obalni pojas. To je period (između XV. i XVII. stoljeća) razvoja hrvatskog latinizma odn. književnosti na latinskom jeziku. Najznačajniji predstavnici: Ivan Česmički, poznatiji pod imenom Janus Pannonius, piše o borbama s Turcima, o "dijelu Ilirije koja se sad Bosna zove" i o pogibiji kralja Stjepana Tomaševića; Juraj Šižgorić; te osobito Matija Vlačić (Matthias Flacius Illyricus) koji je napisao knjigu o povijesti crkve "ECCLESIASTICA HISTORIA" i lingvističko djelo "CLAVIS SCRIPTURAE SACRAE" (Ključ svetoga pisma); Pavle Ritter Vitezović i dr. Spomenimo i dvojicu znanstvenika poznatih i izvan granica njihove domovine. To su Faust Vrančić pisac petojezičnog rječnika "DICTIONARIUM QUINQUE NOBILISSIMARUM EUROPAE LINGUARUM: LATINAE, ITALICAE, GERMANICAE, DALMATICAE ET HUNGARICAE" i filozof Franjo Petrić, autor opsežnog djela "NOVA DE UNNERSIS PHILOSOPHIA" (Nova opća filozofija). Bez latinskog bi jezika ostale nepoznate i revolucionarne misli velikog filozofa i prirodnjaka Josipa Rudera Boškovića "THEORIA PHILOSOPHIAE NATURALIS" (Teorija prirodne filozofije). Sve to nam potvrđuje da je latinski jezik u to vrijeme bio univerzalan jezik cijele kulturne Europe i da su zahvaljujući njemu, hrvatski pisci i njihova djela, ravnopravno komunicirali izvan granica svoje domovine.

Ipak, najznačajnije ime ovoga razdoblja svakako je Marcus Marulus, tj. Marko Marulić (1450-1524). Marul, kako se često sam nazivao a tako su ga zvali i drugi pjesnici njegova razdoblja, latinski je pjesnik čija slava je prošla cijelom Europom i koji je još za života doživio mnoga izdanja svojih djela. To su religiozno moralistička djela a osobito je značajan kršćanski ep "DAVIDIAS" (Davidijada), s temom iz Starog zavjeta. Pišući papi Hadrijanu VI. (Maximo pontifici Adriano VI M. Marulus Spalatensis humilis ac supplex; Papi Hadrijanu VI. M. Marulić Splitanin, ponizno i s molbom) Marulić nastavlja uzaludnu molbu za pomoć u borbi protiv Turaka. Ta će tematika biti i jedno od glavnih obilježja njegove a i cjelokupne tadašnje književnosti. Ipak, Marulićevo djelo stoji na razmeđu dviju epoha: kao latinski pjesnik predstavnik je humanističkog razdoblja, a kao hrvatski pjesnik (Judita; Molitva suprotiva Turkom) na pragu je novog literarnog razdoblja, renesanse.

Z. Sučić

Politika i jezik

Politika je na mnogo načina prisutna u jeziku. Najočitiiji je, taj da se veći dio politike odvija u jezičnoj djelatnosti. Jezik politike pripada sferi javne komunikacije i morao bi biti, u principu, komunikacijski vrlo efikasan jer se obraća veoma širokom i raznolikom krugu slušalaca. Istovremeno, jezičnu su politiku vodili političari uz malu ili nikakvu suradnju jezikoslovaca. Ako su i pozivani da sudjeluju, onda su pozivani prvenstveno oni koji će unaprijed odobriti ono što su političari zamislili.

Taj jezik (politički) svojim je karakteristikama uglavnom negativno djelovao i na druge oblike javne komunikacije. Služio je kao batina, kao najuspješnije sredstvo političke diferencijacije, tj. diskriminacije. Prvi put kad su jezikoslovci nešto učinili na svoj ruku, neovisno od političara, (Deklaracija o položaju hrvatskog jezika iz 1967. god.), bili su okarakterizirani kao nacionalisti.

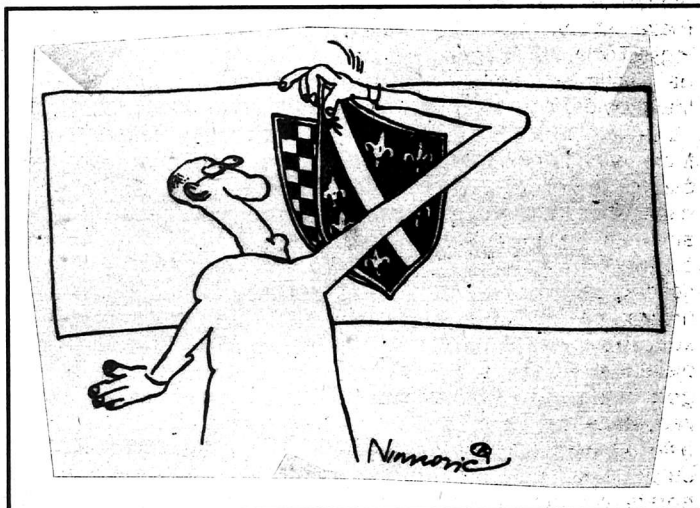
Novi političari na novu političku scenu donose i novi jezik. Te novine su prije svega leksičke a, ustvari, i nisu neke novine jer su preuzete iz različitih perioda jezične baštine. Danas je najaktualniji jezični problem golem broj nepismenih građana i još mnogo veći onih polupismenih i funkcionalno neosposobljenih, za javnu komunikaciju. Čitav niz "fakultetlija" koji defiliraju ekranom naše lokalne a i ekranima ostalih TV postaja, samo nam to iz dana u dan, potvrđuju.

Pored tog problema, u našoj (BiH) narodnoj i jezičnoj izmještanosti, postavlja se i "prосто" pitanje kako nazvati jezik kojim govorimo. Nedvojbeno je činjenica da ni Hrvati, a pretpostavljam, ni Srbi neće prihvatiti da im se jezik kojim govore nazove bilo kojim drugim imenom osim njihovim, nacionalnim, bez obzira da li govore "čistim" hrvatskim, srpskim ili nekom mješavinom jezika. Idući dugo je trajala borba hrvatskog naroda za pravo na svoj jezik da bi sada ponovno učili neki "novi" jezik.

Ako se pak Muslimani odluče da jezik kojim govore nazovu bosanskim ili muslimanskim, što je njihovo apsolutno pravo, otvara se pitanje racionalnog organiziranja nastave u školama. Naravno, pod uvjetom da na određenom teritoriju žive sve tri ili samo dvije nacije. Da li će se djeca dijeliti po različitim odjeljenjima samo na satovima maternjeg jezika, kao što je bio slučaj sa stranim jezicima ili će se dijeliti po nacionalnim odjeljenjima (školama, fakultetima...) kako bi mogli cjelokupnu nastavu slušati na svom jeziku? Postoji i treća mogućnost: da se pokuša nametnuti jezik većinske nacije onima koji su u manjini ali će to izazvati kontra postupak u drugom okrugu gdje će omjer pučanstva biti suprotan.

Zbog toga, prioritetan je zadatak koncipiranje a kasnije i provođenje pravedne i učinkovite jezične politike koja će zadovoljiti sve strane. To je spor i nimalo spektakularan posao. Prije svega, nastavi maternjeg jezika moramo vratiti mjesto koje zaslužuje u redovnom obrazovanju. Škola treba biti osnovni izvor jezičnog znanja, osnovni oblikovatelj dobre pismenosti. U starom poretku, škola i profesori nisu bili u najpovoljnijem položaju da uspješno šire jezično znanje i kulturu. Uopće, položaj školstva je desetljećima bio zanemarivan. Nadajmo se, da će se taj položaj, uz "pametniju" jezičnu politiku, u budućnosti poboljšati.

Z. S.

Naučite "Lijepu našu"

Književnik, tajnik banskog stola, vojni auditor i konzul, ANTUN MIHANOVIC (1796 - 1861) godine 1835. napisao je i objavio u listu "Danica" jednu od najljepših pjesama hrvatskog domoljubnog pjesništva, pod naslovom Hrvatska domovina. Ponesen pjesmom, JOSIP RUNJANIN (1821 - 1878), ju je prilagodio i uglazbio. 1846. godine. Godine 1891. pjesma i glazba, proglašene su hrvatskom himnom pod nazivom LIJEPA NAŠA DOMOVINA.

Lijepa naša domovina

Lijepa naša domovino,
Oj junačka zemljo mila,
Stare slave djedovino,
Da bi vazda sretna bival!

Mila, kano si nam slavna,
Mila si nam ti jedina,
Mila, kuda si nam ravna,
Mila, kuda si planina.

Vedro nebo, vedro čelo,
Blaga prsa, blage noći,
Toplo ljeto, toplo djelo,
Bistre vode, bistre oči;

Vele gore, veli ljudi,
Rujna lica, rujna vina,
Silni gromi, silni udi,
To je naša domovina!

Teci, Savo, Dravo teci,
Nit' ti Dunav silu gubiti,
Sinje more, svijetu reci:
Da svoj narod Hrvat ljubi.

Dok mu njive sunce grije,
Dok mu hrašće bura vije,
Dok mu mrtvi grob sakrije,
Dok mu živo srce bije!

pripremio I.A.M.

Čarobnjak dječjeg svijeta LUKO PALJETAK

Dubrovačkog gospara, Luku Paljetka, zaista treba predstaviti našoj, čitalačkoj publici, jer njegova djela su veoma malo zastupljena u našim knjižnicama, a u roditeljskim pričama za miran san njihovih mališana, gotovo je nepoznat, a trebalo bi.

Luko Paljetak: pjesnik, kazališni i likovni kritičar, redatelj, feljtonist, pisac za djecu i o djeci, DRAG

ČOVJEK (osobni stav), rođen je 19. kolovoza 1943. godine u Dubrovniku. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru 1968. godine, gdje je i radio kao asistent. Sada živi i radi u Dubrovniku kao tajnik i urednik časopisa "Dubrovnik".

Do sada je objavio desetine knjiga pjesama, priča, igrokaza, radio drama, feljtona, prijevoda sa engleskog,

francuskog, slovenskog... Jedan od najboljih prijevoda Šekspirovih soneta rad je Anamarije i Luke Paljetak; ocjena kritike.

Naslovi nekih od djela ovog briljantnog stvaratelja su: "Nečastivi iz ruže", 1968.g.; "Ljubičaste kiše", 1973.g.; "Kockice za staru damu", 1975.g.; "Ludo pjevanje u planinama" 1978.g.; "Love and kisses heart book", Montreal 1979.g.; "Opaska o cvrkutanju", 1986.g.; "Na rubu tijela", izabrane pjesme, 1987.g.; "Miševi i mačke naglavčake", pet izdanja (1973, 1975, 1979, 1980, 1984); "Roda u drugom stanju", 1988.g.; "Priče iz male sobe", 1989.g. i druga djela.

Rodina poruka

*Ako se vole mama i tata,
ta priča nije stidljiva,
dobiješ lako seku il' brata,
ljubav postane vidljiva.*

*Tako je to u mame i tate,
u zeca i zečice,
razlika sve je, dobro znate,
samo u broju dječice.*

Roda u drugom stanju

*Nosila roda djecu,
nosila noću i danju
u gradove i sela,
lako to bješe za nju.*

*Nosila roda djecu,
veću i malo manju,
i ostala i ona
tako u drugom stanju.*

*Razmišlja sada roda
i zastaje u hodu:
"Koja mi je to mama
donijela malu rodu?"*

Zečevi i lupus iz fabule

*Kakvi su ono skečevi
što izvode ih zečevi
u polju svake večeri
baš kao pravi smečeri
i pravi hokejaši,
tako da sve se praši?*

*To su dva zečja tima,
nije im nimalo zima,
imaju tople gunjeve
i ruše mrkve - čunjeve
glavama bijelog kupusa,
ne bojeći se lupusa,
lupusa u fabuli,
jer on je još u gabuli;
tamo se samo dere
okružen gustom tmicom,
zbog poznate afere,
one s crvenkapicom.*

Igra je postala zbilja

Inicijative

Ponovo društvo "Hrvatski dom" u Tuzli

Održan predobnoviteljski skup.

U srijedu 27.01.1993. godine u prostoru jama franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla u Tuzli održan je skup viđenijih Hrvata (nažalost svi nisu obaviješteni) regije Tuzla. Na inicijativu gospođe Čestimira Duška, fra Petra Matanovića, Zdenke Dušek, Marka Đurića, Juraja Novosela, Ivica Marinovića i Ankice Krmek pokušalo se je uobličiti kako i na koji način realizirati ideju da se okupe svi Hrvati, koji mogu, znaju i hoće pomoći u traženju najboljih rješenja za život i razvoj na ovim prostorima. Istaknuto je, "da na kulturno - obrazovnom polju, djelatnost Hrvata je poslije drugog svjetskog rata bila posve zapuštena, čak i zaboravljena, jer osim Crkve, nije bilo druge institucije koja bi se brinula o hrvatskom nacionalnom biću.

Sigurno je, da se Hrvati nisu mogli uspješno razvijati zbog niza razloga. To su prije svega prijašnji politički sistem koji je otjerao mnoge sposobne Hrvate, a također treba priznati i određenu inertnost onih koji su ostali.

Napomenuto je da je kulturni rad Hrvata na ovom području imao bogatu i lijepu tradiciju. Postojale su kulturne ustanove i kulturna društva, (HPD "Majevica", "Napredak", "Hrvatski radiša", HŠK "Zrinski" i dr.), koja su djelovala samostalno ili u okviru "Hrvatskog doma" (današnja zgrada Narodnog pozorišta). Promjenom političkog sistema stvoreni su uvjeti za svestrani razvoj Hrvata. Akcije koje su se do sada vodile na okupljanju Hrvata, dale su prve rezultate: Na ovom području djeluju: CARITAS, HDZ, HVO, NAPREDAK, HRVATSKI GLAS-

NIK i mnogi pojedinci.

Predloženo je, da treba održati obnoviteljsku skupštinu društva "Hrvatski dom", koje bi objedinjalo sva ostala društva koja već djeluju ili koja će se tek osnovati. U društvu će se okupljati svi Hrvati, bez obzira na stranačku opredjeljenost. U Inicijativni odbor će se izabrati predstavnici Hrvata sa cijele regije a njihov je zadatak da: pripreme obnoviteljsku skupštinu, izrade pravila društva, predlože upravu i izrade program djelovanja.

32-357
PREVEDITE DOKUMENTE NA
ENGLJSKI JEZIK

Čudo sedamstoljetnog trajanja

Piše: Dubravko Lovrenović

nastavak feljtona:

U takvim prilikama bilo je franjevcima moguće direktan upliv ostvariti i u samim vrhovima bosanskog srednjovjekovnog društva - na dvoru vladara Kotromanića i pojedine vlastele. Od osnivanja Bosanske vikarije 1339/40. do pada bosanske države 1463. franjevci su imali vidnu, ponekad i presudnu ulogu, u političkim zbivanjima koja su na bosanskom tlu poprimala vrlo čudne i teško razumljive tokove. Fra Peregrina Saksonca, Batinić je usporedio sa ministrom vanjskih poslova, i doista, on je jedno vrijeme sredinom XIV. stoljeća vukao glavne konce bosanske vanjske politike, a njegov utjecaj na nasljednika Stjepana Kotromanića, Tvrtka I., jasno pokazuje izjava bosanskog bana koji je fra Peregrina nazvao "svojim duhovnim ocem". Nazočnost franjevacu u političkom životu srednjovjekovne Bosne očitovala se i u tako važnom činu kakav je bio krunjenje prvog bosanskog kralja Tvrtka u Milama kod Visokog 1377, kojeg je obavio vikar bosanske vikarije. I službene strukture katoličke crkve su, zbog specifičnih bosanskih prilika, podupirale ovaj vid franjevačke djelatnosti želeći ostvariti direktan utjecaj na dvoru. Tako već od ovog vremena franjevci dobivaju jedinstvenu povlasticu unutar Reda - mogu samostalno birati svog vikara, koji je kasnije od viših instanci bio samo formalno potvrđivan. Na taj način franjevci su se aktivno uključili u svijet visoke politike, u čemu se ogledalo njihovo pripadanje globalnoj organizaciji katoličke crkve koja je davala obrazovane i sposobne osobe za obavljanje važnih državnih poslova. Vršeći i ovu svoju, čisto svjetovnu ulogu, franjevci su zadržali ogromni moralni autoritet, jer poziv duhovnika nisu podređivali čak ni interesima samog vladara, o čemu zorno govori podatak da su u jednom momentu Tomašu uskratili podjeljivanje sakramenata. Stoljetno aktivno sudjelovanje franjevacu u svijetu politike, u nesekulariziranom srednjovjekovlju, dalo je svoj zreli plod u danima sloma bosanske države, obilježenim ratnim pustošenjima, bježanjem stanovništva, kraljevim ubojstvom, općim kaosom i dezorijentacijom... Ipak, nisu svi podlegli masovnoj ratnoj psihozi i beznađu. I onda kada su Turci zauzeli sve važnije bosanske gradove i komunikacije, kada je razbijena i ona posljednja iluzija o uspješnom otporu, franjevci su, u borbama kod Jajca 1463/64, u punoj mjeri očitovali svoje domoljublje i odanost zemlji i narodu, uključivši se u obranu bosanske prijestolnice, odakle je, opet uz pomoć franjevacu, u zadnji čas izbjegla kraljica Mara, noseći sa sobom dragocjene moći svetog Luke. Nešto prije ovih dramatičnih zbivanja, u svibnju 1463, skromni franjevački redovnik fra Anđeo Zviz-

dović, sijed, mršav, bosonog, ali pogleda punog odlučnosti i čvrste vjere, izišao je na Milodražu pred samog sultana Muhameda el Fatiha, svjetskog suverena, koji je u pobjedonosnom naletu rušio imperije... Kakav je to samo zadivljujući i neobičan prizor bio, kontrast kojeg je mogla roditi samo Bosna: nepoznati bosanski fratar, ubogi siromašak, sav predan Bogu i molitvi, u momentu izrastao u kolosa, gromadu, karizmatičnog vođu bosanskih katolika, naspram Osvajača, od kojeg traži prava za svoj Red i puk... Fatih, na bijelom konju što pod njim nemirno poigrava kao i zemlja kojom je kročio, čije ime se kao požar širilo golemim prostranstvima od Azije do Europe i već pri samom spomenu rađalo strah, nevjericu i zebnju, on, osvajač Carigrada, uvažavajući ovaj zahtjev, naređuje:

Svim plemićem i neplemićem, da se nitko ne usudi niti se u Bosni nalazeće niti se povraćajuće franjevce, niti njihove crkve uznemirivati ili se u njihove stvari miješati, nego da ih puste da slobodno u njegovu carstvu polag svoga zakona žive...

Pučka predaja ovjekovječila je ovaj povijesni susret kazivanjem o plaštu koji se i danas čuva u fojničkom samostanu, kojeg je tom prilikom darovao fra Anđelu. Među skromnim odbjescima pučkih kazivanja, što su preživjela stoljetnje kataklizme i zadržala svježu uspomenu na bosansko srednjovjekovlje i franjevce, do nas je došlo, više nego zanimljivo, zapamćenje o svetom Jakovu Markijskom, koji je 30-tih godina XV. stoljeća boravio u Bosni. "Narod i danas u Sutjesci pokazuje izvor sv. Jakova; u Deževicama špilju, gdje je on stanovao, i križ, gdje se je on Bogu molio; a u Tišini kod Šamca Žendrag, gdje je on za propovijedi i molitve krekećuće žabe tako prokleo, da tu ni danas ne krekeću, a čim se, veli, na drugu stranu ceste premjeste, krekeću. I u Fojnici je do skora bio brijest, za kojega je narod držao, da je izrastao iz palice sv. Jakova Markijskoga". Ova dva, po sasvim slučajnom uzorku odabrana primjera, bolje od svakog historiografskog i književnog tumačenja govore o aktivnom i toplom odnosu franjevacu i bosanskog katoličkog puka, odnosu koji će stoljećima turske okupacije prerasti u gotovo obiteljski i zadržati se do naših dana u nazivu ujak za bosanskog fratra... Ahdnama sultana Mehmeda franjevcima simbolično je označila kraj bosanskog srednjovjekovlja, uspostavu osmanske vlasti i ulazak Bosne i bosanskih franjevacu u potpuno novu epohu. U rijeci koja je tada napustila Bosnu našao se i Juraj Dragišić, potekao iz bosanske franjevačke sredine, koji se kasnije studirajući po europskim učilištima od Bologne i Firence do Pariza i Oksforda, razvio do znanstvenika

europskog formata i značaja, o čemu dovoljno govori činjenica da ga je Dubrovčanin Benessa nazvao ilirskim Duns Scotom. Napisao je niz djela iz oblasti teologije i filozofije koja u novije vrijeme sve više privlače znanstvenu pažnju. Njegov profil humanista i intelektualca svjetovnih manira jasno se očitava u obrani Savonarole Reuchlina. Kada se iz vremena sadašnjeg rekapitulira povijest bosanskih franjevacu za vrijeme četiristoljetne turske uprave u Bosni i Hercegovini, i kada se ona, uz sve ostale elemente svoje složene pojavnosti, na naše nemalo iznenađenje, ukaže pred nama kao primarno kulturološki fenomen, koji empirijski potvrđuje da je "kultura smisao povijesti" onda ćemo se nužno prisjetiti i Nickelöve misli da je "kulturna povijest, povijest duhovne evolucije ljudstva koja obuhvaća odnos čovjeka prema Bogu, prema bližnjemu i njegovo gospodarstvo nad materijom". Gotovo paradoksalno, i sa običnog ljudskog stanovišta potpuno neprimjerno, franjevci su unatoč golemim teškoćama koje su pratile stabiliziranje novog režima: bježanju stanovništva, političkoj nestabilnosti, pojačanim svakodnevnim ratnim operacijama, općoj psihozi i neizvjesnosti kao i strukturalno - prostornim reformama njihove organizacije koja se nekad sterala od Jadranskog do Crnog mora, a u novim uvjetima stalno se smanjivala, da bi se konačno ustalila približno u današnjim granicama BiH, sa samo njima svojstvenim osjećajem za ljude i zemlju, preživjeli su prvi val osmanske invazije i uklopili se u nove prilike... U izuzetno nepovoljnoj političkoj i duhovnoj klimi, kada su se dijelovi njihove redodržave Bosne Srebrene ustanovljene 1514. našli na teritorijama velikih suparničkih sila Turske, Austrije i Venecije, u okolnostima u kojima su do punog izražaja dolazile tragične etničko-konfesionalne podjele i podozrenja kršćanskog i muslimanskog življa, kada je broj njihovih samostana sa četrdesetak, nakon bečkog rata 1699. spao na svega tri (Fojnica, Kreševo i Kraljeva Sutjeska), a broj svećenika na 26, u vremenu u kojem su živjeći "samo na časove, držeći smrt u ustima, sabirajući se danju i noću po špiljama bez ikog tko bi ih utješio", bosanski ujaci su, uz izuzetna osobna odricanja i žrtve koje su prelazile u pravo mučeništvo, primjerima rijetke požrtvovnosti i ljudske čestitosti, širokogrudnošću i tolerancijom prema svima pa i onima različitim od sebe, osjećajem za dužnost, uvijek u službi čovjeka, vršili pastorizaciju puka i razvili kulturnu djelatnost nestvarnih razmjera, o kojoj, doduše ne i bez pretjerivanja, kazuje jedan izvještaj iz 1685. "da u Bosni ima više žena i čobana koji znaju čitati i pisati, što će se jedva naći u zaderskoj nadbiskupiji. "Pred našim očima defilirala jedna čitava plejada likova od Matije Divkovića, Stjepana Matijevića, Ivana Anđića, Filipa Lastrića, Vice Vicića, Lovre Štitovića, Ivana Franje Jukića, Grga Martića, Marijana Šunjića, Martina Nedića, Petra Bakule, Ante Kneževića, do Julijana Jelenića, Rastka Drlića i Josipa Markušića... duga neprekinuta magistrala duhovnika - humanista, književnika, jezikoslovaca, historičara, pjesnika, liječnika, filozofa, teologa, narodnih učitelja, prirodnjaka, domoljuba, ljudi poteklih sa domaćeg tla... bosanskih ujaka. Koga posebno istaknuti iz jedne nepregledne knjižnice svih žanrova?

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO "NAPREDAK" OBJAVLJUJE

NATJEČAJ

1. Za prijem novih članova za pjevački zbor. Na natječaju mogu učestvovati svi građani u dobi između 15 i 35 godina.

2. Za prijem novih članova u tamburašku sekciju. Na natjecanju mogu učestvovati svi građani u dobi od 12 godina pa nadalje.

3. Za prijem novih članova u literarno - jezičku sekciju. Na natječaju mogu učestvovati svi građani u dobi od 7 godina pa nadalje.

Zainteresirani pod 1, 2, i 3. mogu se prijaviti svakim radnim danom u prostorijama franjevačkog samostana u vremenu od 9-12 sati. Prijave se primaju najkasnije do 06. veljače 1993. godine. Audicija za pjevački zbor će se obaviti 8. i 11. veljače 1993. godine od 18-20 sati u gore navedenim prostorijama.

Dobro došli u HKD "Napredak"

Iskra

Iskra Commerce, d.o.o.

75000 Tuzla, M. Tita 155

Telefon: 075/ 32-429

35-386

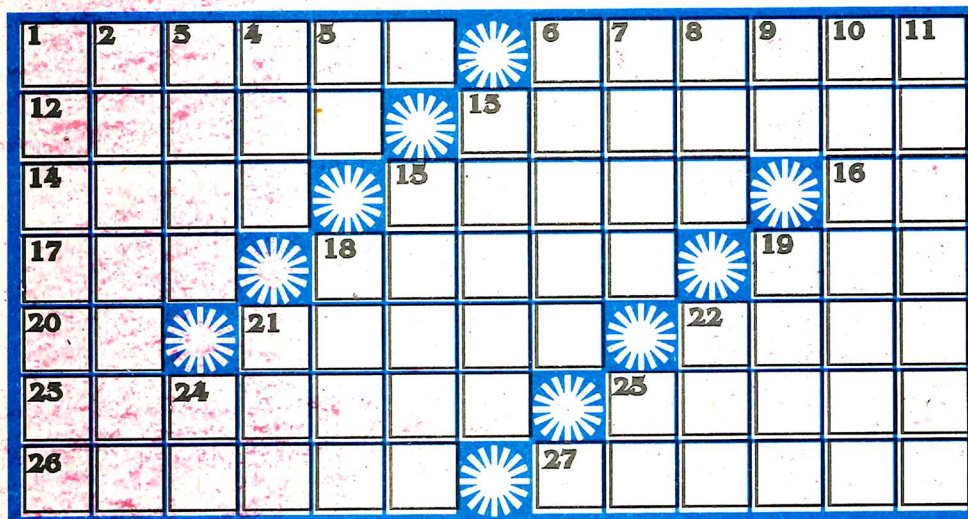
222-972

Prodavnica:

TIŠOVA 199

Telefon: 075/ 33-536

Glasnikova križaljka br. 1

VODORAVNO: 1. grad u Rusiji na rijeci Amur 6. grm iz por. ruža 12. otok nedaleko od Dubrovnika 13. pripadnik rimske crkve 14. vrsta mirodije 15. ručka, držak 16. kratica za televiziju 17. glazbeni znak za opetovanje 18. riječna riba 19. "fratar" 20. "tehnička atmosfera" 21. fotografija 22. zaljev na otoku Devon u Kanadi 23. savezna država SAD 25. namazi 26. vrsat granitne stijene 27. lagani kaput, ogtač.

USPRAVNO: 1. rijeka u SAD 2. kontrolni TV prijemnik 3. inskripcija 4. crvenkast, ridast 5. sportsko društvo 6. ukrasna vrpca 7. otok u Aleutima 8. predigra u španskom kazalištu 9. auto oznaka za Izrael 10. soli azotne kiseline 11. vodene boje 13. naš rudnik uglja 15. pritoka rijeke Save 18. tekućina koje izbija "kužanj" 19. svetkovina 21. troznamenkest broj 22. nekadašnji Hrvatski uglednik 24. "nogometni klub" 25. sastavni veznik.

Apoteka

"Herba"

1. Ul. 4. jula 2 Tel. 075 216-130(tušani)
2. Ul. Stupine B-6 Tel. 075 232-769

 Barel TUZLA

PREDUZEĆE ZA PROMET NAFTE I NAFTNIH DERIVATA,

ISTRAŽIVAČKO RAZVOJNE USLUGE, INŽENJERING

KNJIGOVODSTVENE USLUGE, USLUGE OBRABE

PODATAKA, PROJEKTOVANJE I TRGOVINA

Ismeta Mujezinovića 22-V/20

Tel/fax: 075/ 256-016

PRIVATNO PREDUZEĆE ZA PRERADU DRVETA (p.o.)

YUMIG

SIMIN HAN - 75000 TUZLA, Ul. M. Tešića do 38

Telefoni: 075/ 33-625 i 241-531

PP MARKETING LJEKOVA

FARMITEX

INFORMACIJE NA TEL. 075/231-504

Hrvatski Glasnik

Informativno-politički dvotjednik
Tuzla, 1. 2. 1993. broj 3

Glavni i odgovorni urednik: mr Ljupko Aždajić • Osnivač i izdavač: HKD "NAPREDAK" • Redakcija: Ozrenskog odreda bb Tuzla • Urednik: mr Stjepan Pranjic • Uređuje redakcijski kolegij: Ivica Marinović, Ivica Mazić, Zoran Ereiz, Mirad Zadić • Lektor: Zvonimir Sučić • Likovno grafička obrada: mr Branko Lukić • Telefon: 23 66 65 • Fax: 23 13 50 • Žiro račun kod Kreditne banke DD Tuzla: dinarski — 807020-0/7521-55-00082-3, devizni — 72700-0/7521-07-00008-0 • Člana za inozemstvo 3 DEM